

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA

LORETA PIVORIŪNAITĖ
DIENINIŲ STUDIJŲ ADMINISTRACINĖS TEISĖS PROGRAMA

**ŽINIŲ VISUOMENĖS PROBLEMA ADMINISTRACINĖJE
TEISĖJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Lekt. Gytis Kuncevičius

Konsultantas –
Prof.dr. Algimantas Urmonas

Vilnius, 2006

TURINYS

Įvadas.....	3
I. Žinių visuomenės samprata.....	10
1.1. Žinių visuomenės sąvoka.....	12
1.2. Žinių visuomenės koncepcijos:.....	12
1.2.1. žinių visuomenė sociologiniu požiūriu;.....	14
1.2.2. žinių visuomenė vadybiniu požiūriu;.....	15
1.2.3. žinių visuomenė teisiniu požiūriu.....	16
1.3. Objektvieji žinių visuomenės kūrimo poreikiai Lietuvoje.....	19
II. Žinių visuomenės statiniai – dinaminiai modeliai	22
2.1. Žinių visuomenė kaip įvairias administracinės teisės reguliuojamas sritis įtakojančias faktorius:.....	24
2.1.1. žinių visuomenės įtaka švietimui ir mokslui;.....	25
2.1.2. žinių visuomenės įtaka žiniasklaidai;.....	26
2.1.3. žinių visuomenės įtaka viešojo administravimo institucijų veiklai.....	28
2.2. Žinių visuomenės modelių vertinimas Graikijoje, Suomijoje, Vokietijoje.....	30
2.3. Žinių visuomenės modelis ir būklė Lietuvoje.....	33
III. Administracinės teisės ir žinių visuomenės sąveika	36
3.1. Žinių visuomenės įtaka administracinei teisei.....	38
3.2. Administracinė teisė kaip žinių visuomenės metaregulatorius	40
3.3. Ryšio indikatorius nustatymas tarp administracinės teisės ir žinių visuomenės.....	41
Išvados.....	45
Pasiūlymai.....	46
Santrauka	47
Summary	49
Literatūra.....	51

IVADAS

“Žmogui nepakanka kaupti žinias, reikia mokėti iš jų gauti palūkanas” — J.V. Getė.

Probleminė situacija

Žinių visuomenės problema administracinėje teisėje tai mokslinė bei aktuali praktinė problema XXI – jo amžiaus teisės moksle. Tai du poliai, kurie daro vienas kitam milžinišką poveikį per valstybės valdymą, jo kuriamus visuomeninius, politinius, ekonominius procesus. Žinių visuomenė yra sąlyginai sudėtingas iššūkis Lietuvai ir su juo gali nepavykti susitvarkyti, jei nebus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualiai politinė valia. Todėl vienas iš Lietuvos valstybės vizijos prioritetų - žinių visuomenės kūrimas, kuris yra įtrauktas į Ilgalaikės valstybės raidos¹ strategiją bei į kitus valstybės dokumentus, nukreiptus į perspektyvą bei akcentuojančius dabarties padėtį.

Ši mokslinė – praktinė problema: žinių visuomenės problema administracinėje teisėje turi būti nagrinėjama pasitelkus kitų socialinių mokslų pagalba, remiantis filosofijos, sociologijos, vadybos, teisės teorijos žiniomis. Žinių visuomenės problema - tai šiuolaikinė mokslo paradigma pagrįsta žinių ekonomika bei informacine visuomene. Suprantama, kad ji apima visas valdymo sritis, kad žinių prioritetas yra svarbesnis nei informacijos kaupimo mechanizmas, nes ir dėmesio verta informacija turi būti panaudojama objektyvios tikrovės grindžiamomis žiniomis. Todėl žinių valdymas yra esminis žinių visuomenės pradmuo.

2001 metais prie Respublikos Prezidento institucijos buvo įkurta Žinių visuomenės taryba, kurios prioritetinės veiklos kryptys: 1) teikti pasiūlymus dėl žinių visuomenės politikos formavimo ir įgyvendinimo Lietuvoje; 2) plėtoti bei stiprinti visuomenės ir valstybės institucijų dialogą, taip pat tarpinstitucinį bendradarbiavimą kuriant žinių visuomenę Lietuvoje. Tais pačiais metais prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės buvo įkurtas Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Taip pat veiklą pradėjo žinių ekonomikos forumas, kurį sudaro viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė. Tai trumpa istorija apie institucines žinių visuomenės užuomazgas Lietuvoje.

Tačiau pripažįstama, kad valstybė gali geriau atlikti savo funkcijas tik išugdžiusi savo tarnautojų administracinius gebėjimus. Skaidrus ir veiksmingas valdymas – būtina šalies sparčios pažangos sąlyga. Lietuva perima Europos Sąjungos (toliau tekste - ES)

---

¹ Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas, Nr. IX-1187.

institucinę, administravimo ir politinio proceso patirtį (tiesiogiai dalyvaujant institucijų darbe ir ES politikos kūrimo procese). Svarbu koncentruotis aktualinant Lietuvos kultūros vertybes, jų sklaidą Lietuvos ir užsienio visuomenėse negalima be žinių visuomenės teikiamų informacijos sklaidos galimybių (e-tinklai). Matoma, kaip sparčiai didėja globalizacijos procesai, todėl neišvengiamai Lietuvos ekonomika integruosis į ES ekonominę, skaitmeninę ir žinių erdvę, ir daugiausia plėtosis prisitaikydama prie tų procesų bei jais naudodamasi.

Tenka konstatuoti, kad žinių visuomenės poveikį administracinėje teisėje reikia nagrinėti per socialinę prizmę, turint kontekste ir ekonominius klodus, ir politinius siekius kartu, nes socialiniai santykiai, jų pokyčiai yra daugiasluoksniai ir daugialypiai, o tam, kad į juos įsiskverbti, būtina vadovautis teisės normomis ir principais. Kaip pabrėžia doc. dr. V. Šlapkauskas, žinios negali savaime pavirsti principais ir nuostatomis. Jos teikia faktus ir jų paaiškinimus, reikalingus intelektualinėms programoms rengti, taip pat renkantis veiklos ir teisės normų įgyvendinimo kryptis. Teisės principai ir teisinės nuostatos kyla iš pagrindinių vertybių, kuriomis grindžiama visa kultūra. Teisinės žinios, kaip tokios, gali teikti prasmę tik žmogaus veiklai, kuriam visuomenės, tautos gyvenimas turi prasmę². Todėl teisės kaip metaregulatoriaus vaidmuo šiame plėtros procese labai svarbus, nes tai veikia žmonių elgesį, valstybinių institucijų veiklą. Taigi per teisės - metaregulatoriaus vaidmenį dera ieškoti sąsajų bei grįžtamojo ryšio su žinių visuomene. Darytina išvada, kad administracinė teisė žinių visuomenėje vaidina funkcinį - organizacinį vaidmenį tarp visuomenės, ypatingai švietimo bei žiniasklaidos srityse, kurios yra arčiausiai piliečių, ir valdžios institucijų.

Todėl žinių visuomenės problema administracinėje teisėje apibendrintai atrodo sekančiai:

- Investuojant į žmogaus sugebėjimų plėtrą;
- Administracinės teisės poveikiu žinių visuomenei;
- Žinių visuomenės formavimusi per informacinės visuomenės plėtrą³ ir daromą įtaką.

Svarbu akcentuoti ne valdymo institucijų turimus įgaliojimus, bet jų panaudojimo teisingumą, tikslingumą, efektyvumą bei teisėtumą. Tad pastaruoju metu vystantis

---

² Šlapkauskas V. Teisės sociologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P.512-513.

³ Pvz. Amerikiečiai, kaip pragmatikai, nekuria teorinių visuomenių – jie tiesia supergreitkelius. Informacinė visuomenė jiems yra inovacija, kaip ir visos kitos inovacijos, ir jei piliečiams tai patinka, jie investuoja ten pinigus. Japonai irgi daug nekalba apie informacinę visuomenę. Jie kalba apie tai, kaip daryti daiktus- geriau, pigiau ir daugiau. Ir jie yra užsiėmę tuo savo darymu, taigi neturi kada gaišti laiko, plepėdami apie tą visuomenę. Tik europiečiai nusikala terminą „informacinė visuomenė“, kad sutapatintų save ir savo pastangas su pasauliniu kontekstu, kad išrašytų į globalinę visuomenę. Krikštopaitis J.A., Morkūnienė J. (ats.red.). Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.P.22.

šiuolaikinei administracinei teisei pripažįstama idėja, kad valstybė ir visuomenė ima vis labiau tarp savęs bendradarbiauti gerovės užtikrinimo kryptimi, bet ne pakankamai, kad būtų siekiama mažesnio biurokratizmo.

Tyrimo objektas - administracinės teisės kaip metaregulatoriaus vaidmuo žinių visuomenėje.

Tyrimo dalykas – administracinės teisės kaita ir plėtra žinių visuomenėje priimant socialinius pokyčius.

Tyrimo tikslai:

Nagrinėjama problema yra tiek mokslinė, tiek praktinė, todėl ir tikslas išsiskaido į du tikslus, kurie parodo problemos tyrimo tikslingumą. Mokslinė vertė bus bevertė, jei jos panaudojimas nebus pritaikytas praktikoje ar bent jau patvirtinantis hipotezę.

Mokslinio tyrimo tikslas – atskleisti žinių visuomenės įtaką vykdomosios valdžios transformacijoje, įvertinti socialinių pokyčių ir administracinės teisės tarpusavio ryšio problematiką.

Praktinis tyrimo tikslas- išanalizuoti kitų šalių žinių visuomenes, remiantis jų pavyzdžiais atskleisti ypatumus, lyginimo metodu nustatyti Lietuvos padėtį bei įvertinti valstybės kaip valdymo subjekto veikimo galimybes žinių visuomenės atžvilgiu, pateikti galimus pasiūlymus.

Tyrimo uždaviniai:

1. išanalizuoti ir pateikti pagrindines žinių visuomenės sampratas ir koncepcijas;
2. pateikti užsienio šalių patirtį formuojant žinių visuomenę;
3. įvertinti ir apibendrinti socialinę - teisinę vertybinę orientaciją *žmogus- visuomenė- valstybė* pasitelkiant švietimo, žiniasklaidos, viešojo administravimo institucijų veiklos modeliais;
4. pasiūlyti galimas sprendimo kryptis remiantis užsienio patirtimi.

Tyrimo hipotezė - Lietuvos ekonomikos strategijoje deklaruojama, kad žinių visuomenė yra iššūkis Lietuvai. Kai bus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia, socialiniai pokyčiai laiku ir adekvačiai adaptuosis administracinėje teisėje. Todėl prioritetinės žinių visuomenės įgyvendinimo kryptys yra: a) mokslas ir švietimas, b) gyventojų kompetencija, c) valdymas ir savivalda, d) kultūra. Nesutelkiant adekvataus dėmesio į šias sritis žinių visuomenės iššūkiai gali tapti nekontroliuojami.

Tyrimo šaltiniai

Ši konsoliduota socialinių mokslų problema bus nagrinėjama pasitelkus daugiausia lietuvių ir užsienio šalių mokslininkų darbus, praktika, ataskaitų duomenimis. Analizuojant nacionalinius ypatumus šioje srityje bus nagrinėjami bei lyginami valstybės dokumentai: Ilgalaikės valstybės raidos strategija, Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, Lietuvos 2004 – 2006 metų bendrojo programavimo dokumentas.

Autorė remiasi lietuvių mokslininkų darbais: A.Urmonu, B.Melniku, A.Augustinaičiu, V.Šlapkausku bei kitais. Užsienio autoriai, D.F.Drucker - šiuolaikinio vadybos mokslo korifėjaus apžvalgomis ir futuristinėmis prognozėmis, D. Bohme, nagrinėdami per vadybines, socialines pozicijas pateikė senas tiesas naujojoje formoje, todėl svarbu į tai atkreipti dėmesį. Norėtuši akcentuoti, kad taikant dokumentų apžvalgos metodą buvo analizuojami Europos Sąjungos, JANUS⁴ darbo grupės ataskaita - Workshop report on Knowledge society development paths in Europe; UNESCO⁵ ataskaita - „Towards knowledge societies“, bei kitomis ataskaitomis.

Tyrimo metodai

- dokumentų apžvalgos metodas. Nagrinėjant tokią problemą, be norminių dokumentų apžvalgos bei analizės būtų sunku rasti atsakymus į iškeltus uždavinius. Šiame tyrime dokumento paskirtis leidžia konstatuoti esamą situaciją nagrinėjant žinių visuomenės ir administracinės teisės santykį bei prognozuojant ateities gaires.

- lingvistinis metodas. Norint suprasti žinių visuomenės kertinius aspektus, svarbu atskleisti bei pristatyti pagrindines sąvokas, jų įtaką, reikšmę bei sąveiką su administracine teise.

- lyginimo metodas. Naudojant šį metodą bandoma atskleisti kitų modelių ypatumus, pavyzdžiui žinių visuomenės kitose šalyse; nagrinėjant ir ieškant vertybinio ryšio nacionaliniuose, tarptautiniuose dokumentuose.

Pagrindinių sąvokų interpretacija

*Administracinė teisė*⁶ - tai teisės šaka, kurios normos reguliuoja visuomeninius santykius, susidarantius viešojo valdymo (vykdomosios veiklos) sferoje. Administracinė teisė kitaip

---

⁴ Joint Analytical Network for Using Socio-economic research- JANUS

⁵ United Nations Educational Scientific Cultural Organization - UNESCO

⁶ Bakaveckas A., Dziegoraitis A., Dziegoraitienė ir kiti. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.P.63.

apibūdinama kaip viešoji teisė. Ji reguliuoja visuomeninius santykius įgyvendinant vykdomąją valdžią bei nustato vykdomosios valdžios pasireiškimo ribas išorėje.

Anot D. N. Bachrach'o⁷, „valstybės valdžia – tai socialinės valdžios rūšis, kuriai būdingi šie požymiai:

- ji laikoma socialinio valdymo priemone;
- ji nustato santykius tarp žmonių, jų organizacijų ir kolektyvų;

šie santykiai užtikrina išskyrimą ir vyravimą vienos valios, susijusios su subjekto galimybe nukreipti kito žmogaus valią ir elgesį bei suvienyti pastangas; ji įgyvendinama ypatingų poveikio priemonių (normų, įtikinimo, organizavimo, prievartos ir pan.) sistema”.

Informacija - žinios, paaiškinimai. Specialiai kaupiamos, laikomos ir perduodamos žinios⁸.

Informacija (lot. informatiko – išaiškinimas, pranešimas) - yra struktūrizuoti duomenys, visiškai pavaldūs, kol jų nenaudoja kas nors, žinantis, kaip juos apdoroti ir interpretuoti.

Informacinė visuomenė - tai atvira, išsilavinusi ir besimokanti visuomenė, kurios nariai gali ir geba taikyti šiuolaikines informacines technologijas visose savo veiklos srityse, moka naudotis šalies bei pasaulio informacijos šaltiniais, o valdžios institucijos užtikrina informacijos prieinamumą ir patikimumą.

Visuomenė - istoriškai susidariusi visuma žmonių, kuriuos jungia gamybiniai santykiai⁹.

Visuomenė – istoriškai susiformavusi ir besivystanti žmonių, jų ryšių ir santykių visuma¹⁰.

Melnikas B. (2003) visuomenė yra socialinė sistema, kurios pagrindiniai elementai - žmonės ir jų santykiai; tai įvairi socialinio pobūdžio sąveika tarp visų visuomenės narių bei jų grupių.

Žinios- mokėjimo, išsilavinimo turinys, informacija¹¹.

Tidikis R. (2003) žinios – tikrovės pažinimo rezultatai, teikiantys žodinę ar simbolinę informaciją apie daiktus, reiškinius, jų tarpusavio ryšius.

---

⁷ Бахрах Д. Н. Административное право России. – Москва: НОРМА, 2000.

⁸ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. IV leidimas. (red. S.Keinys).Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P.213.

⁹ Ten pat. Dabartinės lietuvių kalbos... P.941.

¹⁰ Leonavičius J. Sociologijos žodynas. Vilnius. Academia, 1993. P.287.

¹¹ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. IV leidimas. (red. S.Keinys).Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.P.959.

Žinių visuomenė

Robert E. Lane (1966) pirmasis pavartojo terminą nusimananti visuomenė (knowledgeable society);

Drucker Peter (1969) vartoja žinių visuomenės sąvoką. Žinios - tai visuomenės centras bei ekonomikos ir socialinio veikimo pagrindas.

Daniel Bell (1973) žinių visuomenės sąvoką vartoja post - industrinės visuomenės kontekste, o inovacijos šaltinius kildina iš tyrimų ir plėtotės.

Šie trys mokslininkai pateikia daugiau ar mažiau skirtingus žinių visuomenės apibūdinimus, nes parodo ne staigius revoliucinius kismus (dinaminis modelis), bet gana pakopinį procesą, charakteringus bei kylančius naujus pokyčius.

Žinių visuomenė tampa svarbia dimensija, nes pagrindinė vertė išreiškiama ir įprasminama kūrybingume bei perteikiamoje informacijoje¹².

Stehr Nico (1994) visuomenė, kurios sudedamasis mechanizmas ar įvardijimas kaip šiuolaikinė visuomenė, leidžia vartoti kaip žinių valdomos visuomenės sąvoką.

Morkūnienė J. (2003) visuomenė, kurioje daug veiklos sričių yra žiniomis grindžiamos veiklos. Žinių visuomenė apibūdinama duomenų ir faktų įprasminimu, „sužmoginimu“; gebėjimu pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka; mokslo ir žinių siekimu; kultūriniu savitumu, leidžiančiu informaciją paversti žiniomis; investavimo į švietimą visiems.

Augustinaitis A. (2005) teigia, kad globalizacijos procesai iš esmės keičia šiuolaikinio valdymo sampratą. Vienas iš naujų požymių yra tas, kad šiuolaikinis valdymas vis labiau įsilieja į rinkos santykius. Antrasis požymis- jog keičiasi valdymo modeliai ir organizavimo formos. Tai susieta su žinių visuomenės aplinkos keliamais reikalavimais ir yra atsakas į žinių visuomenės iššūkius.

<i>Informacija</i>	→	<i>Žinios</i>
Struktūrizuoti duomenys		Tikrovės pažinimo rezultatai

Darbo struktūra

Šis tyrimas skiriamas per žinių visuomenės problemą atskleisti administracinės teisės galimybes socialinių pokyčių erdvėje. Todėl pirmojoje dalyje bus analizuojama žinių visuomenės koncepcijos – sociologiniu, vadybiniu, teisiniu aspektais. Antrojoje dalyje (žinių visuomenės statiniai – dinaminiai modeliai) autorei aktualu pažvelgti į

¹² Stehr N. Knowledge societies. London: Sage publications, 1994. P 7-14.

administracinės teisės reguliuojamų sričių daromą įtaką per žinių visuomenės keliamus iššūkius remiantis švietimo ir mokslo, žiniasklaidos, viešojo administravimo institucijų veiklos analize. Neabejotinai yra svarbi užsienio šalių žinių visuomenių patirtis bei lyginamuoju aspektu pristatomas Lietuvos modelis. Paskutinėje - trečiojoje dalyje tyrimas yra nukreiptas į administracinės teisės ir žinių visuomenės sąveiką, remiantis grįžtamojo modeliu pavyzdžiu: pradžioje nagrinėjama žinių visuomenės įtaka administracinei teisei, o paskui pereinama prie administracinės teisės kaip žinių visuomenės metaregulatoriaus vaidmens. Pagrindinis paskutinės dalies akcentas yra toks, kad trečiajame poskyryje apibendrinamas visas tyrimo tikslas, nustatant ryšio indikatorius tarp administracinės teisės ir žinių visuomenės, pasitelkiant gana savitą nagrinėjimo modelį.

I. Žinių visuomenės samprata

Norint suprasti žinių visuomenės modelį, pirmiausiai reikia atskleisti visuomenės sampratą. Visuomenė - yra socialinė sistema, kurios pagrindiniai elementai - žmonės ir jų santykiai. Tai reiškia, kad visuomenei, kaip sistemai, yra būdinga tiek įvairi socialinio pobūdžio sąveika tarp visų visuomenės narių bei grupių, tiek ir vis didesne daroma pasižymintis vystimasis, leidžiantis visuomenę tapatinti su vientisu socialiai gyvu organizmu, orientuotu į jam būdingas bendrąsias raidos trajektorijas¹³. Atrodo visai neseniai buvo vartojama pilietinės visuomenės sąvoka, kuri suprantama ne tik kaip formaliai registruotos nevyriausybinės ir pelno nesiekiančios organizacijos, bet ir nepriklausoma žiniasklaida, bažnyčios, profesinės sąjungos, universitetai, mokyklos ir kitos akademinės institucijos, politinės partijos, laisvalaikio, sporto, kultūros ir pan. interesų grupės. Nepriklausomumas - kertinis aspektas. Lietuva nepriklausoma, demokratiška valstybė. Tačiau pastaraisiais dešimtmečiais visuomenė keičiasi ir vis labiau save konkretina pabrėždama savo vertybinį turinį, naudodama informacinės ir žinių visuomenės sąvokas. Tampa įdomu stebėti, kai nesuvokimas šių sąvokų painioja žmones. Kaip istorinį pavyzdį galima pateikti 1990 -aisiais metais Suomijoje, apibrėžiant šias sąvokas buvo vartojamas vienas ir tas pats suvokimas. Todėl informacinę visuomenę reikia suprasti kaip aprūpinimas kompiuterine technika ir išmokymas ja naudotis (informacinis raštingumas)¹⁴ iš vienos pusės, o iš viešojo administravimo pusės, kaip visuomenė, kuri gali gauti ir gauna informaciją apie valstybės institucijų veiklą teisės aktų nustatyta tvarka¹⁵. Visuomenės nariai gali ir geba taikyti šiuolaikines informacines technologijas visose savo veiklos srityse, moka naudotis šalies bei pasaulio informacijos šaltiniais, o valdžios institucijos užtikrina informacijos prieinamumą ir patikimumą. Visuomenė daug aktyviau dalyvauja politinėje veikloje, jei ji gerai susipažinusi su valstybės valdymo institucijų veikla. Tuo tarpu žinių visuomenė apibūdinama duomenų ir faktų įprasminimu, o kad konkrečiau įsivaizduoti, tai yra sankirta kelių krypčių¹⁶:

- informacinės visuomenės vystimasis, per informacinių technologijų skleidimą ir panaudojimą;
- technologinė ir organizacinė inovacinė plėtra;

¹³ Melnikas B. „Transformacijos“. Vilnius: Vaga, 2002. P.21.

¹⁴ Informacinė visuomenė apibūdinama: informacijos technologijų vystymu; kompiuteriais: atmintimi, skaičiavimais; informacijos kaupimu; protinio darbo plėtojimu; investavimą į informacijos struktūrų išplėtojimą. Krikštopaitis J.A., Morkūnienė J. (ats.red.). Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos: Lietuvos teisės universitetas, 2002.P.28.

¹⁵ Puškorius S. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius, 2002. P.10.

¹⁶ Miles J., Keenan M., Kaivo-Ori J. Handbook of knowledge society foresight. European foundation. October 2002. P.10.

- paslaugų ūkio vystymas, kuriame paslauga reiškia vadybinę reikšmę;
- žinių vadyba taikytina formalioms technologijoms ir naujoms informacinėms sistemoms padedant pasiekti kuo didesnę duomenų šaltinių, informacijos aktyvų ir kompetencijų naudojimą;
- svarbūs visuomenės vystimosi elementai - tai ir globalizacijos įtaka, demografinių struktūrų kaita, kultūrinė veikla¹⁷, aplinkosaugos problemos.

Iš šių skirtumų tarp informacinės ir žinių visuomenės, galima daryti išvadą, kad informacinė visuomenė yra svarbi žinių visuomenės dalis, reikalinga, bet ne pakankama sąlyga, nes tai susiję su aktyviu technologijų įgyvendinimu. Todėl keturi argumentai, kurie atkreipia dėmesį į tai, kad tai žinių visuomenė – globalizacija, informacinė revoliucija; naujas žinių našumas; stipri viso gyvenimo mokymuisi paklausa. Tai procesai, signalizuojantys, kad valdžios institucijos turi būti išitraukusios į žinių konfliktus ir išsipareigoti vystyti sistemos stiprinimą¹⁸. Derėtų priimti šią nuostatą, kad informacinė visuomenė, tai žinių visuomenės vienas iš statybinių blokų.

Iki žinių visuomenės sampratos kaip tokios, laipsniškai buvo prieita per kitas besivystančias teorijų sampratas¹⁹: a) mokslinės – technologinės revoliucijos teoriją (Richta), b) post - industrinės visuomenės teoriją (D.Bell), c) inteligentijos kaip klasės teoriją (Gouldner, Perkin), d) informacinės visuomenės teoriją, e) mokslo visuomenės (Kreibich), f) žinių visuomenės teoriją (Bohme, Stehr). Todėl autorius sutinka su J. Morkūnienės pateikiama žinių visuomenės samprata, remiantis žinių visuomenės susiformavimo istorija, apibūdinama duomenų ir faktų įprasminimu, „sužmoginimu“; gebėjimu pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka; mokslo ir žinių siekimu; kultūriniu savitumu, leidžiančiu informaciją paversti žiniomis; investavimo į švietimą visiems.

---

¹⁷ Investavimas į švietimą visiems; visą gyvenimą trunkančiu visos visuomenės lavinimuisi. Krikštopaitis J.A., Morkūnienė J. (ats.red.). Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos: Lietuvos teisės universitetas, 2002.P.29.

¹⁸ Byrkejerflot H. What kind of knowledge society? The prospects for democratic governance of knowledge. P.6. los.rokkan.uib.no/losforsk/PDF/2001/Notat/N0110.pdf.prisijungimo laikas: 2006 08 20

¹⁹ Bohme G. The structures and prospects of knowledge society// Social science informatikon. 1997, Nr.36 (3). P. 447- 468.

1.1. Žinių visuomenės sąvoka

Paprastai žinių visuomenės sąvoka suprantama, kaip formali žmonių asociacija, kuriuos sieja panašūs interesai, naudojanti milžinišką žinių teikiamą gerovę, besidalinanti naujais mokslo pasiekimais, o tai savo ruožtu turi grįžtamąjį ryšį žinių fondui, t.y. visuomenei. Galima išskirti kelias charakteristikas, kurios vyrauja žinių visuomenėje²⁰:

- Pagrindinis komponentas - tai žinios, bet kurioje srityje, o ypačingai ekonomikoje;
- Žinių ekonomika sudėtinis elementas, kuriame žinios tampa svarbiu produktu bei žaliava;
- Socialinės, kultūrinės bei kitos humanitarinės veiklos ir ekonomika tampa nepriklausomu milžinišku žinių bei informacijos kompleksu.

Todėl per žinių ekonomiką, kuri yra tam tikra terpė, kuriama žinių visuomenė.

Žinių visuomenė vis dažniau vadinama šiuolaikine visuomene ir apibūdinama remiantis vertybinėmis implikacijomis - ideologinėmis, kultūrinėmis, socialinėmis, kurios įtakoja visas gyvenimo sritis. Pripažįstama, kad žinios - tai žinių visuomenės tiek semantinis, tiek struktūrinis pagrindas. Neveltui F.Bacon yra išreiškęs mintį, kad žinojimas yra jėga, tarsi veikimo galia. P. Drucker pateikia vaizdų pavyzdį: žinios yra tam tikra energijos forma, kuri galima tikrai dirbant ar atliekant darbą.

Norėtusi pabrėžti, kad nėra vientisos žinių visuomenės sąvokos, įvairūs autoriai žinių visuomenės sąvoką suvokia iš savo mokslinių pozicijų. Todėl šios sąvokos „status quo“ ir besivystančioje plotmėje yra įdomus tuo, kad pagrindiniai akcentai pabrėžiami per besikeičiančią mokslo strategiją, naują požiūrį, o labiausiai per teorinius dalykus, klausimus, kurie vienaip ar kitaip įgyvendinami praktikoje, taip kiekvienąsyk plėsdami ir pridėdami naujų žinių visuomenės bruožų. Tad žinių visuomenė pagrindinai yra suprantama akcentuojant šiuos bruožus – globalizacija, informacinė revoliucija; naujas žinių našumas; stipri viso gyvenimo mokymuisi paklausa. Apibendrintai žinių visuomenę reikia suprasti kaip visuomenę, kurioje daug veiklos sričių yra žiniomis grindžiamos veiklos.

1.2. Žinių visuomenės koncepcijos

Kiekvienas socialinis mokslas žinių visuomenę suvokia, pristato bei pripažįsta iš savo pozicijų. Tačiau prieš pateikiant sociologijos, vadybos, teisės koncepcijų apžvalgą,

---

²⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Knowledge_society#What_is_a_.27Knowledge_Society.27.3F, prisijungimo laikas 2006- 02-07

norėtusi suvokti pagrindinių institucinių socialinių subjektų santykį žinių visuomenės atžvilgiu, kurie yra proceso kūrimo ir diegimo šerdis. Autorė norėtų išsikirti šias organizacijas bei institucijas:

Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (toliau tekste - UNESCO) laikosi nuomonės, kad informacija - žinių generavimo įrankis. Žinių visuomenėje individas privalo priimti informaciją, vystyti savo kognityvinius ir kritinio mąstymo įgūdžius, atskiriant „naudingą“ ir „nenaudingą“ informaciją. Dabartiniu laiku, žinių visuomenės samprata tapo kaip apgalvota struktūra. UNESCO galutinai adaptavo šią žinių visuomenės sąvoką ir savo institucijų kuluaruose. Tačiau UNESCO suvokdama žinių visuomenės iššūkius klausia: ar žinių visuomenės bus žiniomis besidalinančiomis visuomenėmis visiems ar tik išdalintomis žiniomis. „Žinios yra ne tik svarbios savo ekonomine galia, bet savo įgalinimais ir vystimusi visose visuomenės srityse“ - Abdul Waheed Khan (UNESCO Komunikacijos ir informacijos generalinio direktoriaus pavaduotojas). O UNESCO generalinis direktorius - Koschiro Matsuura tęsia: „mūsų biznesis“ yra žinios.

Europos Sąjunga (toliau tekste - ES) apie žiniomis grįstą ekonomiką prabilo 2000 metais. Tais pačiais metais Lisabonoje Europos Taryba priėmė Lisabonos strategiją, kuri numatė ES sukurti žiniomis grįstą ekonomiką iki 2010 metų. ES kontekste žinių visuomenė pristatoma ir veikia per Užimtumo ir socialinių reikalų politiką. Taip per ES *Sixth framework programme*, kurios viena iš veiklos sričių apima Piliečių ir valdžios žiniomis grįstos visuomenės sritį (žiniomis grįsta visuomenė ir socialinė sanglauda; pilietybė, demokratija ir naujos valdžios formos yra pagrindiniai tikslai)²¹.

ES išsipareigojo plėtoti žinių visuomenės koncepciją, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas investicijoms į žmones, o aktyvios, dinamiškos gerovės valstybės vystymas turi lemiamą įtaką žinių ekonomikai. Tai reiškia, jog valstybės narės privalo daugiau investuoti į žmogiškuosius išteklius, jų gebėjimus ir skirti didesnę dėmesį visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, nes geresnis pasirengimas darbo rinkai, suteikia daugiau galimybių įsidarbinti. ES tarsi pabrėžia nuostatą - mokytis vieniems iš kitų. Ir tai įrodo jau garsia tapusi sena, bet naujai pristatyta Viso gyvenimo mokymosi programa.

Taip pat norėtusi pateikti ir *Lietuvos Respublikos Prezidento V. Adamkaus* poziciją, išsakytą 2004 metų pranešime skaitytame Žinių visuomenės konferencijoje²²: „Jei visuomenė nėra pakankamai išsilavinusi, ji gali tapti informacijos ir įvairių informacinių manipuliacijų pavergta. Tad žinių visuomenė pagrįstai yra suvokiama kaip

²¹ <http://cordis.europa.eu/fp6/citizens.htm>, prisijungimo laikas 2006-08-20

²² <http://www.adamkus.lt/one.phtml?id=3667>, prisijungimo laikas 2006-08-12

nuolat besimokanti visuomenė. Švietimas – ne tik šios visuomenės kūrimo būdas, bet ir jos egzistavimo pagrindas: žinių visuomenė negali egzistuoti be išsilavinusių, savarankiškai žiniomis naudotis gebančių žmonių”.

Autorė sąmoningai pasirinko šiuos pavyzdžius tam, kad parodyti vadinamą „global – local“ pjūvį, kur žinių visuomenės pagrindą sudaro administracinės teisės reguliuojama švietimo ir mokslo kryptis. Tai žinių visuomenės bruožas – iššūkis globalus, bet priimami lokalūs sprendimai. Todėl norint įvertinti žinių visuomenės prasmę ir esmę dera kreiptis į kitus socialinius mokslus ir apžvelgti iš sociologijos, vadybos, teisės pusių, dėl to, kad šie mokslai turi didžiausią įtaką ir reikšmę, paremtą tyrimais bei praktika.

1.2.1. Sociologinė koncepcija

Sociologijos objektas - visuomenės susisluoksniavimas (socialinė stratifikacija), t.y. susiskirstymas į įvairias socialines grupes; ji tiria ir aprašo visuomenės struktūrines ir funkcines sąsajas. Tuo tarpu autorę domina teisės sociologijos plotmė - kur tiriama kaip teisė veikia visuomenę ir, atvirkščiai kaip visuomenė veikia teisę. Kaip teigia doc.dr. V.Šlapkauskas²³ teisės sociologija turi nagrinėti socialinių grupių teisinio gyvenimo formų įvairovę, bet ir atskleisti iš nematomo rišlumo struktūrinius pamatus, kuriais socialumo raida virsta teisine. Ji turi užsiimti teisinės tikrovės kontrastavimo analize, pirmiausia individų ir socialinių grupių kasdienės „gyvosios teisės“, be kurios negali egzistuoti jokia visuomenė. Teisingumo kūrimas, individų gynimas, taip pat pasitikėjimo valstybinėmis institucijomis stiprinimas tai klodai, per kuriuos veikia ir formuojasi žinių visuomenė.

Be abejo, svarbu pažymėti per sociologinę koncepciją žinių prasmę. Šioje vietoje labai svarbu suvokti objektyvuotas žinias, per kurias kitoje pakopoje pasireišk kaip administracinės teisės objetyvacija - gebėjimas, laiku valdyti pokyčius bei savireguliacijos priemonėmis prisitaikyti prie to, kas kinta, ir susitaikyti su tuo, kas neišvengiama keičiant administracinės teisės sistemą. Todėl pirmiausia reikia rasti žinių vietą žinių visuomenėje. Žinios - tai tikrovės pažinimo rezultatas, teikiantis informaciją apie daiktus. Tai galima įvardinti bendresne sąvoka žinojimas- daiktų, taisyklių, normų kontekste, todėl žinios gali būti objektyvuotos (tarsi įkūnytos). Vadinasi, daiktai, taisyklės, normos atitinkamai gali būti intelektualiai pasisavintos ir išreikštos simboliškai.

---

²³ Šlapkauskas V. Teisės sociologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 22.

Tai, kas šiandien yra vadinama mokymusi, nėra tiesioginės normos, taisyklės, daiktai, bet objektyvuotos žinios.

Šiuolaikinės visuomenės dramatiškai artėja link intelektualinės prigimties ir visuomenės pasisavinimo, ir tai reikia suprasti kaip tam tikrą modernizacijos ir racionalizacijos formą, kuri būtų vieningos civilizacijos pavyzdys²⁴. Per teisės sociologijos prizmę moderniosios teisės kaip socialinės kontrolės veiksnio autonomiškumas susijęs su moderniosios valstybės autonomijos nuo visuomenės, kurioje ji egzistuoja, aspektu. Modernioji valstybė suprantama kaip visuomenės organizacijos politiniai elementai, kurie sutelkti specifinėse institucijose (pavyzdžiui, vyriausybėje biurokratijoje) ir procesuose. Dar XIX a. socialinių mokslų teoretikai pripažino, kad Vakarų visuomenėse pamažu įvyko ypač svarbus istorinis vystimasis, kurį jie pavadino “valstybės” ir “pilietinės visuomenės” atsiskyrimu arba “viešosios” ir “privachiosios” gyvenimo sferų atsiskyrimu²⁵. Tačiau šiuolaikinės valstybės galios yra išsiplėtusios tiek, kad ji pajėgi kontroliuoti ir nuolat besiplečiantį socialinio gyvenimo sektorių. Šiuo pagrindu grindžiama, kad teisė gali gyvuoti šalia visuomenės. Dinaminis aspektas žinių visuomenėje nemažėja: duomenų kalnai auga, informacijos paplitimas visuomenėje neslūgsta, produktyvumas kyla fizinio ir protinio darbo mechanizavimo dėka.

Pripažįstama, kad jurisprudencija teisę nagrinėja iš vidaus (teisės esmė), o teisės sociologija – iš išorės. Atsižvelgę į tai, pereisime į vadybos koncepciją.

1.2.2. Vadybos koncepcija

Vadybinis aspektas kreipia dėmesį į tai, kad efektyvus žinių naudojimas esti tada, kai žinios yra pritaikomos. Tokia pozicija remiasi šiuolaikinės vadybos mokslininkas Peter F. Drucker²⁶ (1994), kuris žinių visuomenės sampratą norom nenorom sieja su organizacijų visuomene, kurių skiriamasis bruožas- valdymas, vadybos esmės suvokimas. Vadybos esmė pakankamai aiškiai ir paprastai atskleidžiama F. S. Butkaus knygoje - organizacijos vadovybės tikslo siekimas pavaldinių pastangomis ir vadinamas vadyba. Tuo tarpu valdymas suvokiamas kaip bet koks objekto arba proceso keitimas siekiant numatyto tikslo²⁷. Teorinė kalba išreiškiama minėtai, o praktinėje pusėje sudėjus

---

²⁴ Tomasi L.(ed.) New horizons in sociological theory and practice. The frontiers of sociology at the beginning of the 21st century. Ashgate. 2001.P. 134.

²⁵ Cotterrell R. Teisės sociologija. Įvadas. Kaunas: Dangerta, 1997. P. 66 - 67.

²⁶ Drucker P.F. Knowledge work and knowledge society. The social transformations of this mentury// Lecture at Harvard university's John F.Kennedy school of Government. 1999 May. P.5.

²⁷ Puškorius S. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 2002. P.13.

valdymo ir vadybos apibūdinimus ir jų reikšmę, žinių visuomenė suprantama kaip darbuotojų visuomenė, nes vadybos ir valdymo terminuose žodinė (lingvistinė) atrama tampa pavaldiniai (darbuotojai) ir objektas arba procesas (tikslas siekimas). Autoriaus nuomone, svarbu pabrėžti šiuos dalykus, nes tai yra susiję su žiniomis, jų gavimu bei pritaikymu. Todėl šio mokslininko P.F. Drucker pranašystė greitu laiku gali tapti realybe: žinios yra viskas - sekanti visuomenė yra žinių visuomenė. Žinios bus pagrindinis išteklius, o žinių darbuotojai dominuojanti darbo, o galbūt ir politinė jėga.

Ši teiginį galima pagrįsti trimis vadybinėmis charakteristikomis apie žinias²⁸, kurios:

1. beribės, nes žinios nereikalauja tiek pastangų, kiek pinigų kaupimas;
2. judančios į priekį, pasiekiamos kiekvienam netgi per į(si)gytą formalų švietimą;
3. tiek nesėkmės, tiek sėkmės galimybė. Kiekvienas gali įgyti reikalingą išdirbį ("means of production"), pvz.: žinios, kurios reikalingos tam tikram specialiam darbui atlikti, bet ne kiekvienas gali jų turėti.

F.Castells pabrėžia, kad žinių visuomenėje turi dirbti tikrai aukštos kvalifikacijos ekonomiškai pelningi agentai (economic agents), kurie ir gali atlikti darbą²⁹, tuo tarpu informacinėje visuomenėje pabrėžiamas darbo turinys- kaupimo, apdorojimo, būtinos informacijos susisiekimo procesas. Manytina, kad per vadybinę koncepciją yra matoma vertė, tačiau vienaip ar kitaip reikia suvokti, kad informacinė visuomenė- tai žinių visuomenės vienas iš statybinių blokų.

1.2.3. Teisinė koncepcija

Teisiniu požiūriu žinių visuomenę galima nagrinėti per teisės teorijos kertinę prizmę - teisių ir pareigų vienovę (A.Vaišvila). Šias savybes turi tik subjektai tiek fiziniai, tiek juridiniai, kurie yra visuomenės pagrindinė ašis, ir siekiantys socialinių, ekonominių, politinių, kultūrinių tikslų. Konstatuotina, kad žinių visuomenė gali gyvuoti tik kaip pilietinė visuomenė, tai yra, kaip sąmoningų piliečių bendrija, kaip dalyvavimo demokratija. Šioje vietoje įsiterpia teisė kaip socialinė tvarka, kuri susikuria dėl abipusiškų ir kolektyvinių valių susiderinimų. Tai tam tikri visuomeniniai santykiai grindžiami vertikaliais ir horizontaliais ryšiais, o šie ryšiai, saitai suponuoja valdymą, tam tikrą pavaldumą. Todėl administracinė teisė žinių visuomenėje esti kaip normų

---

²⁸ Drucker P. The next society: The economist. 2001 11 01

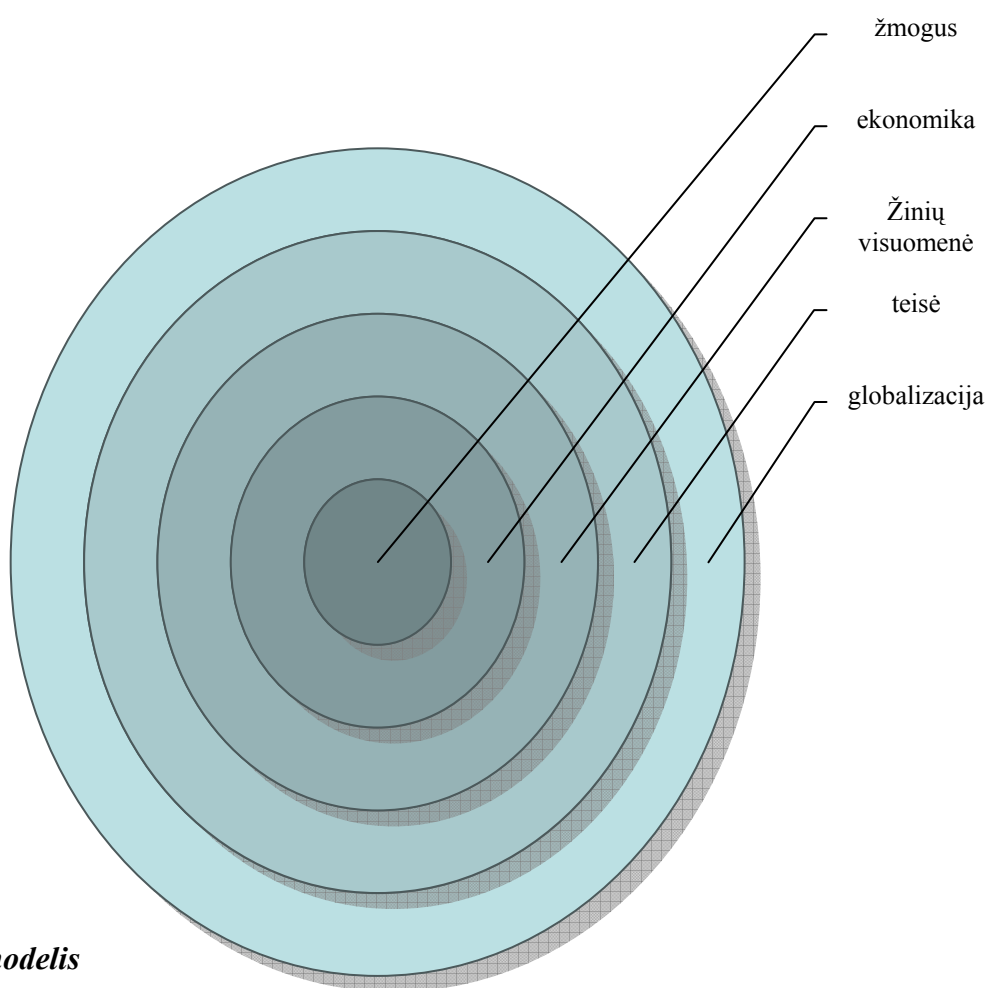
http://www.economist.com/surveys/displaystory.cfm?story_id=770819, prisijungimo laikas 2006 08 18

²⁹ Ambrosi A., Peugeot V., Pimienta D. World matters: multicultural perspectives on information societies. C&F editions. 2005, http://www.vecam.org/article.php3?id_article=517&nemo=edm, prisijungimo laikas 2006 08 25

visuma, reguliuojanti visuomeninius santykius, susidarančius viešojo valdymo (vykdomosios valdžios) sferoje. O žinių visuomenė, kurioje daugelio sričių veikla yra grindžiama žiniomis, į administracinės teisės kaip valdymo teisės orbitą įsilieja ne tik žinių apimtimi, bet apskritai informacijos valdymu, veiklos skleidimu, atsakomybės ir patikimumo kriterijais matuojamomis veiklomis. Tuo būdu viena iš svarbiausių priemonių žinių visuomenei susikurti yra prioritetas investavimas į žmogaus sugebėjimų plėtrą. Galėtume apibūdinti pakopų modeliu (1 pav. pakopų modelis): žinių ekonomika, žinių visuomenė, teisė. Tai labai dideli poliai turintys įtakos vienas kitam bei sąveikaujantys tarpusavyje. Kitaip tariant teisė, jos mechanizmai yra pagrindinis reguliatorius, ir teisė pasireiškianti per normas, taisykles negali egzistuoti be visuomenės, kaip ir visuomenė be teisinių mechanizmų.

1 pav.

Pakopų modelis

Žinių gamyba žinių visuomenėje iš esmės reiškia duomenų analizę, taip pat tų pačių duomenų gavybos išskaidymą, nes žinių visuomenėje žinios yra išplitusios, įsiskverbusios muziejuose, bibliotekose, duomenų bazėse, todėl reikalingas nuolatinis jų saugojimas, reorganizavimas bei atgaminimas. Juk žinios leidžia atlikti intelektinius ar fizinius veiksmus ir yra iš esmės gebėjimas pažinti tikrovę. Iš to seka, kad žinios yra visuomenių pokyčių šaltinis³⁰. Tai taikytina ir teisės aktams, kurie teikia pirmiausia informaciją, o sugrupavus pagal atitinkamą sistemą bei pritaikius teisės teoriją, suformuojamos tam tikros kokybės objektyvuotos žinios. Iš tikrųjų, šioje vietoje derėtų kelti ne filosofinius klausimus, bet labiau atkreipti dėmesį į praktinę pusę. Įstatymuose yra įtvirtintos taisyklės, kurių privalu laikytis tam, kad jie - įstatymai pasiektų savo tikslą - būtų įgyvendinami. Tam, kad įstatymas būtų vykdomas ir gerbiamas, jis turi būti aiškus ir suprantamas, kadangi jis yra kuriamas reguliuoti, tenkinti visuomenės reikmes, todėl jo turinys turi apimti kuo daugiau visuomenės sričių. Norėtusi pateikti kaip pavyzdį, iniciatyvą 1986 metais kilusią iš vietinių Europos valstybių miestų, kurie susibūrė į europinį vietos valdžių tinklą - EUROCITIES. Šis tinklas yra labai aktyvus dalyvis visose visuomeninėse srityse, nes miestų valdžia dažniausiai būna arčiausiai savo valstybės piliečių, todėl šiuo pagrindu EUROCITIES yra pateikę Europos piliečių chartiją žinių visuomenėje³¹ (Lietuvos miestai - Vilnius ir Klaipėda yra šio tinklo pilnateisiai nariai). Šis dokumentas turi privalomojo pobūdžio tik šalims narėms. Chartijos preambulėje teigiama, kad EUROCITIES pripažįsta, kad artėjimas link žinių visuomenės, kuris įtakoja socialinę apsaugą, atneša naujas galimybes bei trukdžius, galinčius lemti miestams tam tikras pasekmes jų tarpusavio ryšiams, santykiams. Suvokdami žinių visuomenės iššūkius, jie pasiruošę tobulinti vietinę valdžią ir stiprinti tarpusavio ryšius tarp Europos piliečių ir vietinių valdžių siekiant konkurencingos ir pilnateisės visuomenės. Šis dokumentas yra tarsi instrumentas miestams nustatyti įsipareigojimus suteikiant kuo efektyvesnį piliečių žinių visuomenėje teisių pripažinimą bei apsaugą. Be abejo, paliekama vietos pakeitimams priklausomai nuo vietinių aplinkybių. Autoriaus nuomone, tai adekvatus pavyzdys, parodantis, kad žinių visuomenė nėra tik deklaruojama, bet ir stengiamasi jos įtaką sunorminti kuriant tokius tinklus, kurie vykdydami reguliacines, skatinimo, demokratines funkcijas prisideda prie piliečių teisių užtikrinimo skaitmeninėje erdvėje.

---

³⁰ Bohme G. The structures and prospects of knowledge society// Social science information. 1997, Nr.36 (3). P. 447- 468.

³¹ http://www.eurocities.org/uploads/load.php?file=know_charter_eRights_final-SMu.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-16

Derėtų dėmesį atkreipti į teisinį pozityvizmą, kuris pabrėžia teisės normose esančios racionalios informacijos vaidmenį. Tai žinios apie teisės turinį: apie objektinės teisės normose implikuotas elgesio taisykles; apie subjektinių teisių pobūdį. Todėl iš teisės sklindančios informacijos turinys ir pobūdis daro įtaką asmenybės, socialinės grupės ir visos visuomenės teisės vaizdo formavimuisi³². Kaip vaizdas atrodo Lietuvos ribose, pažvelgsime per objektyviuosius žinių visuomenės kūrimo poreikius.

1.2. Objektiveji žinių visuomenės kūrimo poreikiai Lietuvoje

Lietuva yra maža šalis, palyginti neseniai atkūrusi nepriklausomybę ir kol kas neturinti pakankamai administracinių bei ekonominių pajėgumų aktyviai propaguoti savo interesus pasaulyje. Lietuva smarkiai atsilieka nuo Europos Sąjungos valstybių kompiuterizacijos ir informacinių technologijų naudojimo srityje. Tai Lietuvos silpnybės, išreikštos pirminiame strateginiame dokumente³³, kuriame tuo pačiu deklaruojamas žinių visuomenės kūrimo tikslas Lietuvoje – sukurti aplinką plėtoti šalies materialinei ir dvasinei gerovei, kurią apibendrintai nusako žinių visuomenė, saugi visuomenė ir konkurencinga ekonomika. Tai leistų sudaryti sąlygas plėtoti žmogaus pasirinkimo galimybes visais jo gyvenimo aspektais – ekonominiu, socialiniu, kultūriniu ir politiniu; investuojant į švietimą, lavinimą ir sveikatos apsaugą užtikrinti žmogaus galių stiprinimą (žmogaus kapitalą). Tai turi aprėpti visus šalies gyventojus, sudaryti sąlygas naudoti savo galias ekonominei ir kūrybinei veiklai, politikai, visuomeniniam gyvenimui bei poilsiui.

Žiniomis pagrįsta ekonomika tampa prioritetiniu Lietuvos siekiu. ES yra užsibrėžusi sukurti žinių visuomenę per artimiausią dešimtmetį; 2015 metais šioje srityje Lietuva gali būti pasiekusi panašų lygį. Tačiau žinių visuomenė yra itin sudėtingas iššūkis Lietuvai ir su juo gali nepavykti susitvarkyti, jei nebus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia³⁴. Tačiau visuomenė privalo keisti savo teisinį mąstymą, bet pirmiausia valstybė turi atsigręžti į savo pilietį per socialinę, švietimo, sveikatos apsaugos politiką.

Tuo tarpu Lietuva siekia ugdyti žinių visuomenę, sukurti žiniomis pagrįstą ekonomiką ir eiti suderintos plėtros keliu, kurti ir plėtoti modernų, dinamišką, konkurencingą ūkį. Pagrindinė tokio siekio sąlyga – visapusiškas šalies mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau vadinama – MTEP) sistemos plėtojimas. Socialiniai

³² Šlapkauskas V. Teisės sociologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 469.

³³ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“. Valstybės žinios, 2002, Nr. 113-5029.

³⁴ Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2001m. ilgalaikė strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853.

partneriai (privatus verslas) kviečiami ir skatinami didinti investicijas į MTEP. Valstybės inovacijų politika turės būti orientuota į visus sektorius, įskaitant pramonę ir paslaugas, aukštųjų technologijų ir tradicinių šakų įmones³⁵.

Vienoje konferencijoje 2003 – aisiais metais pranešėjas V.Kubilius vis tik pateikė Lietuvos sėkmės formulę: verslo iniciatyva *plius* nacionalinis susitarimas kurti modernią ateities visuomenę *plius* glaudus valdžios ir verslo bendradarbiavimas *plius* struktūriniai fondai. Suprantama, kad žinių visuomenės iššūkiai iškelia kelias problemas³⁶:

- mentaliteto problema: industrinės visuomenės institucijos nebetinka žinių visuomenei: žinios - individualizuotos, sistema - kolektyvinė;
- institucijų problema: kaip įvertinti neformalųjį išsilavinimą?
- darbo santykiai: išsilavinimas individualus, darbo sutartis tampa kolektyvinė.

Galime identifikuoti tris iššūkius iškylančius prieš Europos žinių visuomenės progresą: ekonominius, politinius ir kultūrinius. Kalbant apie ekonominius iššūkius, Europa susiduria tarp pasirinkimo tęsiant politiką žemės ūkio ir pramonės kryptimis ar judant link naujo ekonomikos modelio žinių visuomenėje. Vieni iš aršiausių ir įtakingiausių šiuo metu – politiniai aspektai, įtraukiantys lygiavertiškai tris varomąsias jėgas: naujųjų narių integracija; Europos Sąjungos modernizacija ir globalizacija, reikalauja naujų daugiašalių valdymo formų. Kultūrinių ypatumų iššūkiai pareikalaus sugebėjimų naudotis įgūdžiais ir patirtimi. Todėl kultūriniai išbandymai apims atsakomybės jausmo stiprinimą ir pasitikėjimą, kurie yra esminiai ne tik keičiantis informacija, bet kuriant inovacijas³⁷.

Į šias žinių visuomenės problemas reikia žiūrėti per šiuolaikinės demokratijos poreikius, jos pagrindas - švietimas. Žinių visuomenė negali egzistuoti be išsilavinusių, be savarankiškai žiniomis naudotis gebančių žmonių. Nuolat besimokanti visuomenė suvokiama kaip žinių visuomenė. Tai patvirtina 2000 -ųjų metų kovą Lisabonoje Europos Tarybos prieita išvada, kad „sėkmingą perėjimą prie žiniomis pagrįsto ūkio ir visuomenės turi lydėti perėjimas prie mokymosi visą gyvenimą“. Autorės nuomone, šioje vietoje reikėtų pabrėžti šiuolaikinės demokratijos svarbą: demokratinė viešoji politika pati savaime privalo atlikti visuomenės šviečiamąjį, ugdomąjį vaidmenį. Deja, šiandien dėl savo uždarmo, neskaidrumo tokio vaidmens mūsų politika dar nepajėgia atlikti. Lietuvoje daug kalbama apie e-valdžią, e-vyriausybę. Tačiau labai mažai kalbama, o dar

---

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 “Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos// Valstybės žinios. 2005, Nr. 139-5019.

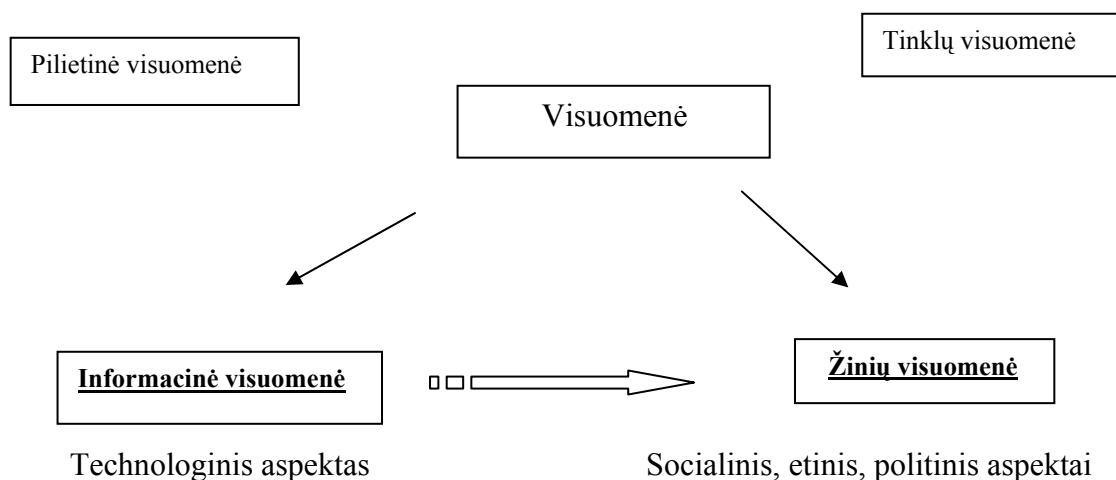
³⁶ www.mokslas.lt/content/misc/renginiai/2kubilius.pps

³⁷ Knowledge society development paths in Europe. JANUS Workshop report. 21 September 2004.Brussels. P.27.

mažiau daroma kuriant šiuolaikinę e-demokratiją (E-demokratija: Lietuvos vizija 2010-2020)³⁸.

Žinių visuomenės poreikis atsirado savaime, pereinant iš vieno šimtmečio į kitą, keičiantis gyvenimo tempui, nors vertybėms išliekant, įtakojant globalizacijai, mes nesąmoningai susivokdami jau gyvename žinių visuomenėje, tačiau įvairūs trukdžiai – politinės batalijos ar nepasitikėjimas valdymo institucijomis brandina žmonėse imunitetą ginti savo teises bei interesus. Tai ne primityvios visuomenės požymis, bet demokratinės visuomenės, kuri geba ginti savo teises, panaudoti ir pritaikyti žinias.

Tad iš to kas paminėta, matosi, kad Lietuva lyg ir ryžtasi eiti žinių visuomenės link: turi filosofinį (idėjinį) bei besiformuojančią institucinę formą modelį, tačiau pagrindinis darbas yra senų stereotipų atsisakymas, biurokratijos nerangumo įveikimas.

³⁸ http://politika.osf.lt/kiti/scenarijai/santraukos/Vysniauskaites_santrauka.htm prisijungimo laikas 2006 11 20

II. Žinių visuomenės statiniai – dinaminiai modeliai

„Žinių visuomenės statybinis blokas - informacinė visuomenė. Ši koncepcija yra nukreipta link technologinės inovacijos idėjos, o žinių visuomenės supratimas susideda iš socialinės, kultūrinės, ekonominės, politinės ir institucinės transformacijų ir yra labiau pliuralistinėje ir besivystančioje perspektyvoje. Žinių visuomenės koncepcija yra priimtinesnė labiau nei informacinė visuomenė, nes ji traukia pokyčius savo sudėtingumu ir dinamika... žinios yra ne tik svarbios savo ekonomine galia, bet ir įgalinimais ir vystimusi visose visuomenės srityse“ - Abdul Waheed Khan (UNESCO Komunikacijos ir informacijos generalinio direktoriaus pavaduotojas).

Administracinę teisę formuojantys politiniai, socialiniai, ekonominiai, socialiniai psichologiniai, teisiniai veiksniai yra glaudžiai susiję su kintančia aplinka, dėl to sudaro naujos kokybės visumą, kurios dalys netolydžiai veikia viena kitą, lemia tikimybinio formavimosi ypatumus, šalina, neutralizuoja, kompensuoja arba stiprina kiekvieno veiksnio atskirai ir jų visų pokyčius skatinančia integralią įtaką administracinei teisei³⁹. Todėl administracinės teisės sėkmė arba nesėkmė priklausys nuo jos teorijos, norminę bazę ir teisės taikymo praktiką kuriančių subjektų. Tirdami socialinį objektą, mes darome prielaidą, jog šio objekto kokybinės ir kiekybinės charakteristikos tam tikru nedideliu laikotarpiu nekinta. Dinamiškame modelyje tyrėją domina kokybinių ir kiekybinių savybių pakitimas laiko atžvilgiu bei santykinai nekintantys parametrai. Procesas suprantamas kaip judėjimas, modifikacija, transformacija, evoliucija⁴⁰.

Mokslininkas prof. A.Urmonas teigia, kad tarp administracinės teisės ir socialinių pokyčio veiksnių vyrauja savitarpio sąveikos procesai nuolat keičiantys vieną kitą. Prof. A.Urmonas išskiria tai - žmogaus, visuomenės, valstybės vertybinių orientacijų, mentaliteto, gyvenimo būdo kaita bei sąstingis; ekonominės, politinės valstybės sistemos kaita; socialiniai konfliktai, technologinis išsivystimas ir pažanga; globalizacija. V.Kudriavcevas atkreipia dėmesį į tai, kad „krizės skausmingai atsiliepia toms pažinimo sritims, kurios nagrinėja stabilius, nekintančius reiškinius ir procesus. Joms priskiriama ir jurisprudencija. Juk teisės normos - tai stabilumo salelės besikeičiančiame pasaulyje; teisinės sistemos yra apskritai nepaslankios; jos keičiasi „šuoliais“, kartais pralenkdamos įvykius, bet dažniausiai atsilikdamos nuo gyvenimo. Keičiasi ir teisės suvokimas, be to, būtent krizinės situacijos gali atskleisti, kartais netikėtu rakursu, viską, kas pozityvu ir

³⁹ Bakaveckas A., Dziegoraitis A., Dziegoraitienė ir kiti. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.P.51.

⁴⁰ Urmonas A. Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje// Jurisprudencija. 2006, Nr. 5(83).P. 39.

negatyvu teorijose ir postulatuose, kurie iki tol atrodė neginčijami⁴¹. Žinių visuomenė tariamai turėtų būti organizuojama horizontaliai, bet ne vertikalčiai, verčiau tinkliniu pagrindu, o ne hierarchiniu⁴². Kaip teigia R. Pozneris - „teisė ne šventas dalykas, o socialinė praktika, vienaip ar kitaip ribojama etinių ir politinių įsitikinimų“. **N. Stehr požiūriu⁴³, pokyčiuose turi atsispindėti ne jėga kaip tokia, bet turinys yra svarbus dalyko esmei nustatyti.**

Autorė drįsta teigti, kad žinių visuomenės statiniame - dinamiame modelyje, dalykas (svarbiausi objekto bruožai, savybės, kuriuos reikia tiesiogiai išnagrinėti) priklauso statinei kryptčiai, o turinys (metodologinių ir praktinių charakteristikų įgyvendinimas, realizavimas) - dinaminei slinkčiai. Vadinasi, statika - tai tokia būseną, kai nėra jokio proveržio, kas nekinta ir yra toje pačioje vietoje. Tai gali būti vertybės, principai, teisės normos. Šie indikatoriai deklaruojami dokumentuose, teisės aktuose ir yra reikšmingi tuo, kad jie visų visuomeninių, politinių procesų idėjinę formalią atramą, kuria remiamasi iškilus įvairiems klausimams. Administracinėje teisėje statika ypatingai yra jaučiama norminių aktų formaliuose turiniuose. Tačiau žinių visuomenės dinaminis modelis atsispindi eilėje įvairių strateginių, steigimo, reguliavimo, programavimo, propagavimo, deklaravimo dokumentų tekstuose, tvirtinant tokios visuomenės buvimą, jos būtinumą, kūrimą, tęstinumą bei priemonių standartus norint pasiekti užsibrėžtus tikslus. Vadinasi, jei administracinė teisė kišasi į daugelio žmogaus gyvenimo sričių, ji turi laiku įvertinti socialinius pokyčius. Tai dinaminio modelio reikšmė.

Žinių visuomenės šiuolaikinė pagrindinė problema socialinė integracija dinaminio modelio atžvilgiu - tai individo pririšimas prie visuomenės. Teisė šiame procese nėra įrankis ir juo labiau ne priemonė, o tik atsvara visuomenėje vykstantiems procesams.

Statinius – dinaminis modelius žinių visuomenėje reikia nagrinėti per administracinės teisės reguliuojamas sritis. Autorės nuomone, pasirinkti visuomenės dėmenys - švietimas ir mokslas, žiniasklaida, viešojo administravimo institucijų veikla, svarbūs savo funkcinė struktūra kiekvieno žmogaus gyvenime, todėl ir analizuojami teisinės sistemos ribose.

---

⁴¹ Šlapkauskas V. Teisės sociologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 509.

⁴² Fuller S. Critical perspective on knowledge society// Current Sociology. July 2001, Vol. 49(4). P.185.

⁴³ Stehr N. Knowledge societies. London: Sage publications, 1994. P.115.

2.1. Žinių visuomenė kaip įvairias administracinės teisės reguliuojamas sritis įtakojančias faktorius

Dabartiniu metu žinios ir informacija tampa raktažodžiais. Teisinėje sistemoje veikiantiems subjektams - tai viena iš pagrindinių intelektualaus darbo priemonių pasiekti reikiamą rezultatą⁴⁴. Tuo būdu administracinė teisė teisinių normų pagrindu reguliuoja įvairius visuomeninius santykius valstybinio valdymo srityje. Kaip jau suprantama iš anksčiau pateiktos žinių visuomenės sampratos, kad administracinė teisė su žinių visuomenė susilieja visuomeniniuose santykiuose (socialiniuose, ekonominiuose, politiniuose, teisiniuose ir pan.) ir atitinkamai veikia viena kitą. Atsižvelgiant į tai, šiame tyrime autorių domina atidžiai pažvelgti į socialinę - teisinę vertybinę orientaciją *žmogus – visuomenė - valstybė* pasitelkiant švietimo ir mokslo, žiniasklaidos, viešojo administravimo institucijų veiklos modeliais. Tokia paralelė išvedama iš santykio - asmuo ir valdžios institucijos, kuris tampa pamatiniu įvertinant ir kuriant šiuolaikinę visuomenę.

Matoma, kad administracinė teisė ir žinių visuomenė yra du atskiri poliai, tačiau veikia vienoje erdvėje ir yra veikiami tų pačių procesų, tik viena struktūra juos adaptuoja greičiau, o kita sunkiau ir lėčiau. Žinių gamyba ir jų panaudojimas tapo gerovės kūrimo faktoriumi, žinios akcentuoja žmoniškąsias galimybes gyventi ir susidurti su naujomis aplinkybėmis ir gebėjimais naudojant naujas informacines technologijas. Tai taikytina ir kitam lygiui, kuris pereina į besimokančios visuomenės (learning society) supratimą, kai individai privalo nuolatos prisitaikyti prie naujų gyvenimo situacijų, darbo sąlygų ir užduočių, kurios yra priimtos visuomenėje kaip gyvenimo kriterijus, tačiau reikalauja tebesivystančių mokymosi paslaugų. Svarbu pabrėžti, kad šie pokyčiai nėra trumpalaikiai, kaip kad gali atrodyti, bet labiau besivystančios diskusijos besimokančios visuomenės visą gyvenimą klausimu⁴⁵. Trys raktažodžiai – informacija, žinios, mokymasis - pasirodo įvairiose viešosiose sferose, kai bandoma kalbėti ir suprasti žinių visuomenę; mokslininkai bando jais apsibrėžti šiuolaikinę visuomenę; politikai formuoja ateities gaires; žiniasklaida savo ruožtu bando parduoti paslaugas naudodamasi tuo.

Švietimas ir mokslas yra bet kokios visuomenės pagrindinis ir būtinas elementas, tuo tarpu žiniasklaidos vaidmuo santykiuose tarp visuomenės ir valstybės atliekamas ne tik informuojant, bet neretai tarpininkaujant problemų sprendime. Veikdama šias administracinės teisės reguliuojamas sritis, valstybė, be abejonės, siekia, kad valdžios

⁴⁴ Išsamiau apie tai: Bakaveckas A., Dziegoraitis A., Dziegoraitienė ir kiti. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005. P. 23-24.

⁴⁵ Musial K.(ed.). Approaching knowledge society in the Baltic sea region. BalSeaNet. 2002. P.10 -23.

įstaigos tarnautų žmonėms⁴⁶ kaip tai įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5-ame straipsnyje.

Tampa akivaizdu, kad dėl milžiniškų vertybinių (ar ideologinių, etinių, kultūrinių) veiksmų invazijos į visas visuomenės sritis, šiuolaikinė visuomenė vis dažniau vadinama žinių visuomene.

2.1.1. Žinių visuomenės įtaka švietimui ir mokslui

Pirmiausiai tik per švietimą ir mokslą bus pažanga, o mokslas toliau liks prioritetinga šalies plėtros sritis, bus įkurta darni, veiksminga ir visoms gyventojų kategorijoms prieinama švietimo sistema, sudaranti sąlygas Lietuvos gyventojams mokytis visą gyvenimą, įgyti visuomeninę ir dalykinę kompetenciją, puoselėjanti visuomenės bendruomeniškumą ir kultūrą, panaudojanti mokslo žinias subalansuotai krašto plėtrai, suteikianti didžiausią nacionalinio produkto prieaugį ir užtikrinanti optimalią valstybės raidą didėjančios pasaulinės konkurencijos sąlygomis. Tačiau toli nebėgant apie inovacijas švietimui, derėtų rasti švietimo kaip sampratos pagrindinius taškus. Pagal Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymą⁴⁷, švietimas - veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus.

Pagal UNESCO žinių visuomenė - tai kelio pradžia link humanizacijos globalizacijos procese. Tad žinių visuomenė pagrįstai yra suvokiama kaip nuolat besimokanti visuomenė apibendrintai gaunama išvada. Švietimas – ne tik šios visuomenės kūrimo būdas, bet ir jos egzistavimo pagrindas: žinių visuomenė negali egzistuoti be išsilavinusių, savarankiškai žiniomis naudotis gebančių žmonių. Tie žmonės - tai visuomeninių santykių dalyviai. Tik žinojimas kuria išmintį, kuriuo disponuoja žmogus, ir numatymą visuotiniam visuomenės gerovės kūrimui. Kaip pabrėžia doc.dr. V. Šlapkauskas žinios negali savaime pavirsti principais ir nuostatomis. Jos teikia faktus ir jų paaiškinimus, reikalingus intelektualinėms programoms rengti, taip pat renkantis veiklos ir teisės normų įgyvendinimo kryptis. Teisės principai ir teisinės nuostatos kyla iš pagrindinių vertybių, kuriomis grindžiama visa kultūra. Tai žmoniškosios egzistencijos, dorovinių reikalavimų, sugebėjimo prisiimti išsipareigojimus ir atsakomybę, valios pastangomis įveikti kliūtis ir gerinti gyvenimą vertingumas ir kitos vertybės. Teisinės žinios, kaip tokios, gali teikti prasmę tik žmogaus veiklai, kuriam visuomenės, tautos

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Vilnius: Saulužė, 2000. P.3.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.

gyvenimas turi prasme⁴⁸. Šiame žinių amžiuje intelektas ir kūrybingumas, novatoriškos idėjos tampa pranašumu.

Naujoji žinių visuomenė reikalauja: mokslo ir žinių kaip šalies strategijos; aukščiausio gyventojų raštingumo ir išsilavinimo; vientisos nacionalinės švietimo sistemos⁴⁹. Šiuo metu strateginė polinė visuomenės kryptis yra apibrėžiama Lisabonos proceso dokumentais, kurie formuoja visuomenės supratimą, vertybinius principus ir ateities raidos vaizdinius globalioje aplinkoje. Besimokanti visuomenė – tai naujoji Europos strateginė inovacija, siekianti įgyti konkurentinį išskirtinumą globalioje perspektyvoje. Besimokanti visuomenė yra suprantama kaip viena iš specifinių žinių visuomenės atmainų, turinčių savo ypatumų ir strateginių pranašumų, kurie vis labiau pabrėžia vertybinius ir socialinės sanglaudos aspektus, gyvenimo kokybės problemas, <...> sugebėjimu didinti darbinio gyvenimo kokybę⁵⁰. Formuojasi išvada, kad požiūris į švietimą ir mokslą turi keistis kardinaliai.

2.1.2. Žinių visuomenės įtaka žiniasklaidai

Iš pat pradžių norėtusi pabrėžti, kad žiniasklaidos vaidmuo visuomenėje apskritai žiūrint yra labai svarbus. Žiniasklaida atlieka vieną svarbiausių visuomenės funkcijų – informavimo. Ji operuoja dideliais informacijos kiekiais, tačiau savo veikloje informacijos nešėjai turi vadovautis profesionaliais etiniais principais. Norėtusi pabrėžti, kad tarpininko – mediatoriaus vaidmuo tarp visuomenės ir valstybės, kurį turi žiniasklaidos specialistai, tai vienas iš pagrindinių demokratijos principų. Neretai šis vaidmuo įgauna problemų sprendimo tarsi arbitro reikšmės. Todėl tarp daugelio fundamentalių teisių kaip pavyzdžiui- teisei į saviraišką turi būti skiriamas išskirtinis dėmesys, tai tarsi „fundamentali įžanginė dalis, pagrindas žinių visuomenėje“. Kaip nustatyta Jungtinių Tautų (toliau tekste - JT) rezoliucijoje 59 (I)⁵¹ teisė į saviraišką yra fundamentali žmogaus teisė ir pagrindas kitoms teisėms, kurios yra įtrauktos JT ribose. Šis principas skelbia pagal 1948 metų Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, kad kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją (teisė į informaciją) ir idėjas, valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Pabrėžiama, kad informacijos cirkuliacija pati savaime nėra

⁴⁸ Šlapkauskas V. Teisės sociologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 512-513.

⁴⁹ Krikštopaitis J.A., Morkūnienė J. (ats.red.). Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002. P.30.

⁵⁰ Augustinaitis A. Žinių visuomenės raštingumas// VU: Informacijos mokslai. Nr. 31/2004. P.36-37.

⁵¹ Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencija (1950). Žmogaus teisės. Regioninių dokumentų rinkinys. Vilnius, Mintis.1993. P.35.

savitikslė kuriant tikras žinių visuomenes. Informacijos apsikeitimas, lyginimas, kritiškas vertinimas, įvertinimas bei mokslinio darbo ir filosofinio tyrimo pagalba išnagrinėti taip, kad kiekvienas būtų pajėgus kurti naujas žinias informacijos (duomenų) sklaidos pagrindu⁵². Todėl masinės informacijos priemonės yra nuolatinėje kaitoje, nes yra veikiamos išorinės aplinkos srautų.

Teisė į informaciją ir žinios vaidina reguliuotojo vaidmenį, jei kalbama apie visų žmonių dalyvavimą visuomenėje. Informacijos laisvė - tai ir svarbus demokratijos garantas žinių visuomenėse. Kalbėdami apie teisę į informaciją, mintyje turėkime ir tai, kad tai ne tik žiniasklaidos principinė teisė, bet ir individualių žmonių teisė, gauti informaciją iš viešojo administravimo institucijų. Todėl pati teisė į informaciją turėtų būti kreipiama į teisę gauti įvairią (diversifikuotą) ir kokybišką informaciją, tačiau tai labai priklauso nuo reglamentuojamų teisinių galimybių. Kaip teigiama UNESCO Pasaulinėje ataskaitoje⁵³ žurnalistai, transliuotojai, radijo ir televizijų direktoriai yra informacijos ir idėjų pernešėjai ir saugotojai, kurie gali ir turi būti aktyvūs plėtojant tikras, realias žinių visuomenes, ir ypatingai turi jausti atsakomybę už pateikiamo turinio kokybę.

Savo ruožtu santykis tarp žiniasklaidos ir viešojo administravimo institucijų remiasi žinių visuomenės iššūkiais. Tai kontrolės ir įsikišimo santykis, leidžiantis institucijoms kištis į žiniasklaidos ir ne tik (privačių kompanijų) darbą, veiklą, taikant licencijų ir leidimų sistemą, remiantis globaliniais procesais, tokiais kaip teroro išpuoliai, kurie pradėjo įtakoti ne tik pasaulinę saugumo sistemą, bet valstybės strategijas taip pat. Išvada tokia, kad žinios tampa vienu iš strateginių šaltinių bet kurioje veikloje. Būdamas tarpininku tarp švietimo ir mokslo ir valdžios institucijų, žiniasklaida veikia tiek subordinaciškai (pavaldžiai, laikantis įstatymų: žinant savo teises ir pareigas), tiek horizontaliai (dalyvaujant abiejų sistemų procesuose, kaupiant renkant tinkamą medžiagą). Todėl autorė teigia, kad žinių visuomenėje žiniasklaida po mokslo ir švietimo sistemos turi ne tik nacionalinės, bet ir tarptautinės svarbos. Tačiau realybė tokia, kad elgesio normas ir standartus visuomenėje kuria valstybės valdžia, o prižiūri ir įgyvendina viešojo administravimo institucijos.

---

⁵² http://www.vecam.org/article.php3?id_article=682&nemo=edm, prisijungimo laikas 2006-09-11

⁵³ Towards knowledge society. France: UNESCO World Report, 2005.P. 42.

2.1.3. Žinių visuomenės įtaka viešojo administravimo institucijų veiklai

Iš viešojo administravimo institucijų pozicijų, visuomenė, kuri gali gauti ir gauna informaciją apie valstybės institucijų veiklą teisės aktų nustatyta tvarka⁵⁴, priimama informacinės visuomenės ribose. Piliečiai norintys pilnai ir efektyviai dalyvauti sprendimų priėmimo sprendžiant klausimus apie jų gerovę, turi būti informuoti ir gerai pasirengti. Tai suponuoja, kad priėjimas prie išsilavinimo, teisė į visuotinę steigimosi laisvę ir teisė į saviraišką, gerai tvarkomos visuomenės buvimą. Ir piliečių dalyvavimas, jų įsitraukimas į sprendimų gaminimo procesą, vienas iš demokratinių valdymo ramsčių. Visuomenė daug aktyviau dalyvaus visuomeninėje veikloje, jei ji gerai bus susipažinusi su valstybės valdymo institucijų veikla.

Lietuvos narystė ES lemia būtinybę formuoti administravimo kultūrą, pagrįsta nauja organizacine elgsena valstybės tarnyboje ir tarpinstituciniu bendradarbiavimu. Valstybė gali geriau atlikti savo funkcijas tik išugdžiusi *administracinius gebėjimus*⁵⁵. Skaidrus ir veiksmingas valdymas – būtina šalies sparčios pažangos sąlyga. Perimant ES institucinę, administravimo ir politinio proceso patirtį (tiesiogiai dalyvaujant institucijų darbe ir ES politikos kūrimo procese), Lietuvos valstybės administraciniai gebėjimai neabejotinai tobulės. Visuomenės pasitikėjimas valdžia neabejotinai priklausys nuo gyvenimo kokybės.

Viešojo administravimo tobulinimas yra nuolatinis, sisteminis procesas, apimantis centrinę, teritorinę ir savivaldybių lygius, taip pat valstybės tarnybą kaip pamatinę visuomeninių santykių formą viešojo administravimo srityje. Siekiama, kad 2010 m. Lietuvos viešojo administravimo sistema atitiktų Europos šalių viešojo administravimo patikimumo lygį. Svarbiausias tikslas – modernizuoti viešojo administravimo sistemą – siekti sukurti nukreiptą į ateitį viešąjį administravimą, adekvatų Europos Sąjungos šalyse suformuotoms normoms ir tradicijoms⁵⁶. Tik visapusiškai išsilavinę ir keliantys savo profesinę kvalifikaciją valstybės tarnautojai pajėgūs veiksmingai įtvirtinti administracinius ir teisinius gebėjimus, tinkamai ir kvalifikuotai taikyti įstatymus, kitus teisės aktus.

⁵⁴ Puškorius S. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002. P.10.

⁵⁵ Administraciniai gebėjimai apibrėžiami kaip administracinis pajėgumas efektyviai ir produktyviai atlikti valstybės valdymo funkcijos bei teikti viešąsias paslaugas. Nakrošis V. administraciniai gebėjimai valdyti Europos reiklaus: Vidurio ir Rytų Europos šalių patirtis//Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos. Vilnius, 1998.P.37.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“. Valstybės žinios, 2002, Nr. 113-5029.

Viešojo administravimo sektoriaus strateginis tikslas – sukurti skaidrią, veiksmingą, orientuotą į rezultatus ir tinkamą asmenų aptarnavimą viešojo administravimo sistemą, pagrįstą informacinėmis technologijomis. Tačiau informacinės technologijos nepakeis visuomenės požiūrio į valdžios ir viešojo administravimo institucijas, nes problema kyla sprendimų priėmimo procese. Kad asmenys, piliečiai labiau pasitikėtų viešuoju administravimu, turi būti taikomos paprastesnės sprendimų priėmimo procedūros. Jos turi būti lanksčios, skaidrios ir viešos, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo ar grupė asmenų turėtų realią galimybę sužinoti, kokiais argumentais grindžiamas vieno ar kito sprendimo priėmimas, kad būtų sudaromos sąlygos geriau ir greičiau išspręsti jiems rūpimus klausimus. Taip pat, kad visuomenė labiau pasitikėtų valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, didėtų valstybės tarnautojų autoritetas, jų atsakomybė už savo veiksmus, atskaitomybė visuomenei ir valdžios įstaigoms, būtų užkirstas kelias korupcijai atsirasti ir plisti, bus tobulinama teisinė bazė, reglamentuojanti valstybės tarnautojų etiką⁵⁷.

Kaip teigia B. Melnikas „Transformacijose“, būtina suvokti, kad viešojo administravimo sistemos plėtotę vis labiau lemia globalizacijos, tarptautinės integracijos bei internalizacijos procesai, jų ypatybės ir raiškos galimybės. Ypatingai internalizacijos reikšmės (pagrindas, padedantis suprasti kitus, pasaulį kaip prasmingą socialinę tikrovę) skleidimas tai žinių visuomenės suvokimo pakopa, už kurią yra atsakingos viešojo administravimo institucijos galutiniame etape. Ataskaitoje⁵⁸ pateikiami tokie rodikliai: viešojo sektoriaus vadyba ir žinių vadyba turi eiti viena paskui kitą; vystyti bendrą žinių vadybos supratimą identifikuojant įvairias žinių rūšis, kaip įvairius valdymo procesus ir funkcijas; informacija ir žinios turi būti atviri visuomenės šaltiniai; valdymo institucijų tarnautojai turi būti suprantami kaip žinių darbuotojai; žinių vadyba tai ne tik technologiniai procesai.

Apibendrinus pateiktus pavyzdžius, galima teigti, kad kiekviena visuomenė visada buvo žinių visuomenė, visą laiką naudojo žinias ar tai jos būtų buvusios formalios ar neformalios, tačiau tikslas vienas - siekti ekonominės gerovės ir socialinės pažangos.

---

⁵⁷ Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategija. Valstybės žinios, 2004, Nr. 61 – 2399.

⁵⁸ Public sector in the knowledge society. ECOSOC. Committee of experts on public administration. 2004. E/C.16/2004/4. P.10

2.2. Žinių visuomenės modelių vertinimas Graikijoje, Suomijoje, Vokietijoje⁵⁹

Tam, kad galima būtų suvokti žinių visuomenę praktikoje, svarbu parodyti, ką yra pasiekusios kitos šalys, kaip jos gyvena žinių visuomenėje ir kuo remiasi. Tyrime yra pasirinktos trys ES valstybės, kurios geografiškai išsidėsčiusios šiaurinėje (Suomija), centrinėje (Vokietija), pietinėje (Graikija) Europos dalyse. Manytina, kad šie rezultatai yra būdingi ir kaimyninėms šalims. Tyrimas buvo atliktas 2004-aisiais metais po to, kai Europos Sąjunga pasipildė dešimčia naujų narių. Tad Suomijos stiprybė yra naudojimas žiniasklaidos priimtinumu. Vokietijoje naudojimas internetu yra virš vidutinio lygio 15 –kos narių rodiklio, tačiau išlaidos interneto prieinamumui pakankamai aukštos. Graikijos indikatoriai rodo, kad šiai šaliai yra kur vystytis norint pasiekti ES vidurkį. Tai tik bendra apžvalga parodanti tuometinę situaciją ir matomus pasiekimus (2004). Todėl apibendrintai tyrime pristatomi tokie rezultatai:

- Suomija: „iš „NOKIA“ varomos žinių visuomenės į socialinę, ekonominę, ekologinę besivystančią žinių visuomenę“, šis teiginys patvirtina Suomijos stiprybes dabartiniu metu, nepaisant savitų poreikių reikalingumo ateityje siekiant kitokios žinių visuomenės;
- Vokietija: „nuo vidutinio iki aukščiausio lygio arba kaip biznis visada“, šiuo teiginiu išreiškiamas vidutinis Vokietijos pasirodymas pagal žinių visuomenės indikatorius, todėl trūkumas suvokiamas pagrindinių veiklų, strategijų keitimu federalinėje šalyje.
- Graikija: „sekant kitų šalių pėdomis rasti ir turėti savo kelią“. Teigiama, kad Graikija neturi aklaui sekti kitų šalių pėdomis ir taip vystyti ir kurti savo žinių visuomenę, o atitinkama strategija turi būti kuriama atsižvelgus ir įvertinus savas vertybes.

Žinių visuomenės vertybės – tai iš empirinių tyrimo duomenų gauti rezultatai, kurie parodo kiekvienos valstybės lygį ir poziciją žinių visuomenės atžvilgiu. Teigiama, kad didžiausias progresas turi būti įtakojamas ir pasiekiamas mokslo srityje – švietimo reformoje, tyrimuose ir jų vystime (*R&D*). Ateities tyrimuose reikia labiau atkreipti dėmesį socialinių išteklių, technologijų (*social capital*) koncepcija, nes per ją turėtų būti suprantama ir vertinama žinių visuomenė.

---

⁵⁹ Knowledge society development paths in Europe. JANUS Workshop report. 21 September 2004.Brussels. P. 32-33.

Šiame tyrime pabrėžiama, kad tik įvertinus savo šalies stiprybes ir sumažinus silpnybes, suvokus europines vertybes ir vertybes apskritai, galima tik tada kalbėti – kurti sėkmingas strategijas ir jas vystyti⁶⁰. Reikia rasti santykį tarp tvarkos ir chaoso, pritaikyti konkurencingų žinių kūrimą bei inovacijas, turėti struktūrą bei skatinti žmonių kūrybingumą. Tuo būdu, norėusi atidžiau pažvelgti į Suomijos žinių visuomenę. Suomijos⁶¹ modelis - pavyzdys paremtas aukščiausio lygio pagrindinio išsilavinimo ir stipriu visų piliečių išipareigojimu mokytis visą gyvenimą. Valstybė, norėdama pasiekti tokią įtaką, naudojosi skatinimu, strateginiu planavimu, visų dalyvavimo, mechanizmais ir veikė kaip technologinių ir socialinių inovacijų propaguotoja, kaip kapitalistė ir žinių darbo teikėja tam, kad pats Suomijos verslas tokiomis aplinkybėmis galėtų save patį restruktūrizuoti ir globaliai konkuruoti. Tai įvardijama kaip procesas, kuris pajėgus kurti procesą, ir paaiškinama iš individualių ir organizacijų pozicijų taip, kad svarbiausia pabrėžti visuomenės požiūrius ir vertybes vystantis kompetentingam procesui. Todėl leidžiamosios valdžios – Parlamento vaidmuo tampa lemiamu nei anksčiau, kalbant apie besivystantį mokslą, technologijas ir inovacijų politiką toje plotmėje, kai svarbu užtikrinti gyvenimo kokybę ir žmoniškąją gerovę. Apie pabrėžia Suomijos Parlamento speaker'e⁶²: sprendimų priėmimui reikia žinių, informacijos ir tyrimo išbaigtumo. Įstatymų priėmimas yra spalvingas ir įdomus darbas, tačiau tuo pačiu turi būti matoma perspektyva, kur poveikis bus nukreiptas ir koks jis bus bei kaip bus pritaikytas praktikoje. Todėl suomia vieninteliai pasaulyje turi Parlamentinį komitetą – Komitetą ateičiai. Suomijos sėkmės kelias atrodytų sekančiai pagal Markku Markkula⁶³ - suomių žinių visuomenės sėkmės kelias (pav.2), kuris iliustravo namo pavyzdžiu, kurio viršutinis (galutinis) tikslas pertvarkyti viešąjį sektorių žinių vadybos pagalba. Pagrindiniai įrankiai pristatomi viduriniame namo „kūne“.

Advokatai ginčijasi apie žinių vadybos ideologiją, kad mąstymas sąryšyje su žiniomis privalo keistis taip, kad žmonės suprastų, kad dalijimasis žiniomis yra jėga, kuri priklauso mums visiems⁶⁴. Tenka konstatuoti, kad žinių visuomenę reikia nagrinėti per socialinę prizmę, turint kontekste ir ekonominius klodus, ir politinius siekius kartu, nes socialiniai santykiai, jų pokyčiai yra daugiasluoksniai ir daugialypiai.

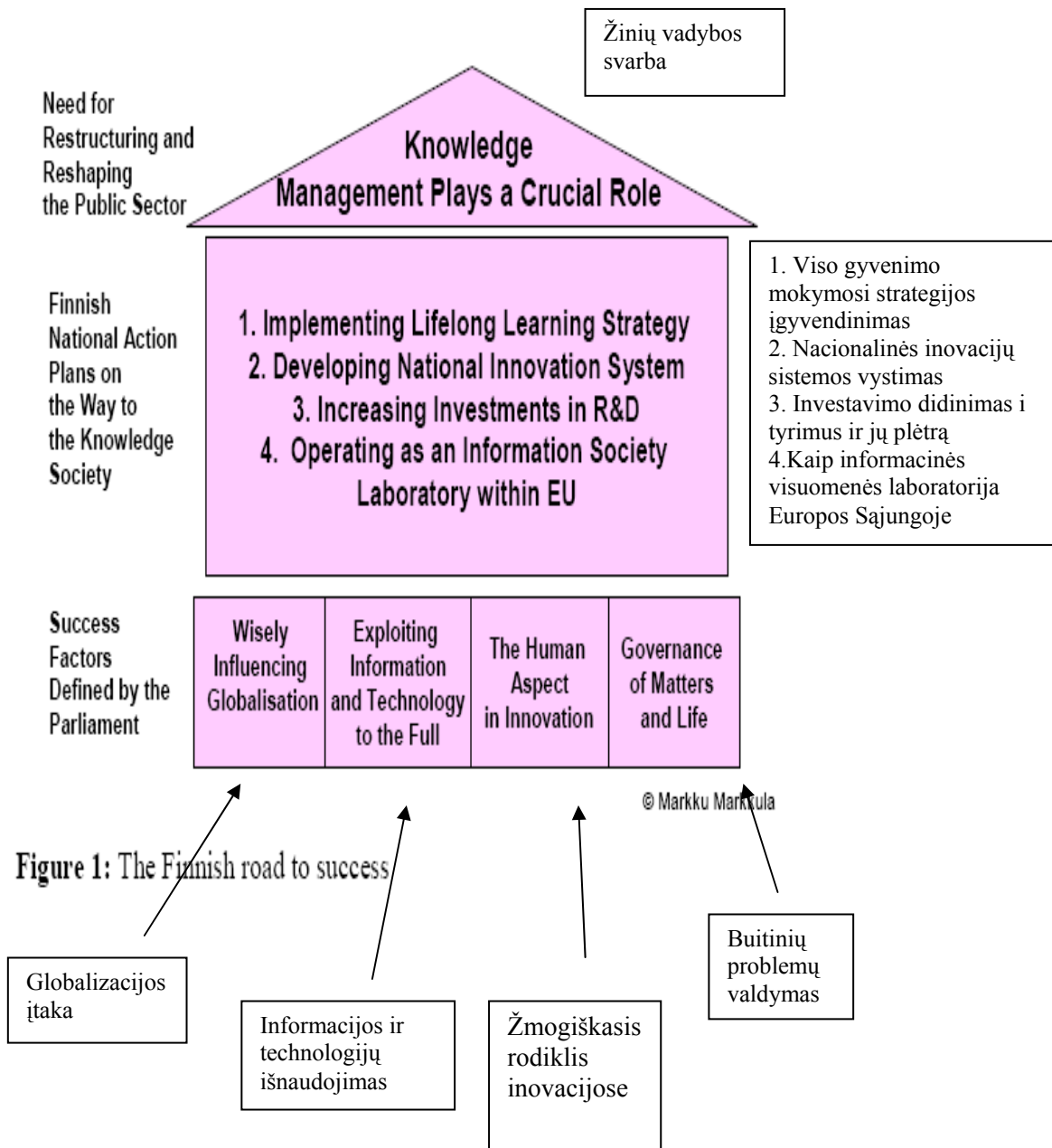
⁶⁰ Ten pat: Knowledge society development. P.5.

⁶¹Markku Markkula. Creating Favorable Conditions for Knowledge Society through Knowledge Management, eGovernance and eLearning.
http://www.fig.net/pub/monthly_articles/june_2006/june_2006_markkula.pdf prisijungimo laikas: 2006 08 10, P.4-7.

⁶² Ten pat.

⁶³ Ten pat: P.6.

⁶⁴ Ten pat.

Suomių žinių visuomenės sėkmės kelias

2.3. Žinių visuomenės modelis ir būklė Lietuvoje

Nėra lengva įvertinti žinių visuomenės būklę, o ypačingai Lietuvoje, kai dokumentuose deklaruojami teiginiai, tik deklaruotini, o įgyvendinimo priemonės neatitinka realybės, tačiau iš toliau pateiktų faktų galima išvelgti, kad Lietuvoje vyrauja statinis modelis. Faktas apie jos egzistavimą yra pripažįstamas bei deklaruojamas keliuose dokumentuose apie žinių visuomenės kūrimą, jos įtaką bei reikšmę Lietuvos valstybei siekiant ekonominės ir socialinės pažangos. Autorė žinių visuomenės statinę, norminę padėtį analizuoja per Ilgalaikės valstybės raidos strategiją, Lisabonos strategiją, Bendro programavimo, Nacionalinio susitarimo dokumentus.

2001 m. prie Respublikos Prezidento institucijos buvo įkurta Žinių visuomenės taryba, kurios prioritetinės veiklos kryptys: 1) teikti pasiūlymus dėl žinių visuomenės politikos formavimo ir įgyvendinimo Lietuvoje; 2) plėtoti bei stiprinti visuomenės ir valstybės institucijų dialogą, taip pat tarpinstitucinį bendradarbiavimą kuriant žinių visuomenę Lietuvoje. Tais pačiais metais prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės buvo įkurtas Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Taip pat veiklą pradėjo Žinių ekonomikos forumas, kurį sudaro viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė. Tad institucinės žinių visuomenės užuomazgos yra gana jaunos.

Dar 2001 metais Lietuvos Respublikos Seimas atsižvelgdamas į tai, kad žinių ekonomikos ir žinių visuomenės plėtra siekiant Lietuvos pažangos pasaulinėje konkurencijoje reikalauja ne tik koncepcijų bei strategijų, bet ir konkrečių sprendimų bei veiksmų artimiausiu laiku bei siekdamas skatinti žinių ekonomikos plėtrą ir žinių visuomenės kūrimą Lietuvoje pasiūlė Vyriausybei rezoliucijos pagrindu⁶⁵ vystyti e-švietimą, e-valdžią, e-verslą. Praėjo pusšimtį metų. Lietuva per tuos metus tapo Europos Sąjungos (ES), Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (toliau tekste - NATO) narėmis-tai Lietuvos užsienio politikos pasiekimai, kurie tuo pačiu kasdieninį gyvenimą įtakojantys veiksniai per vidinę politinę prizmę. Praėjus metams po įstojimo į šias organizacijas, Respublikos Prezidentas vėl pabrėžė žinių visuomenės svarbą, skatinant informacinių technologijų panaudojimo plėtrą⁶⁶: žinių visuomenės plėtrai būtinas impulsas, kuris padėtų šią plėtrą sistemingai vykdyti, pagreitinti ir įtraukti į ją visus Lietuvos gyventojus. Siekiant, kad žinių visuomenės plėtroje įvyktų persilaužimas ir kad ši plėtra apimtų visus visuomenės sluoksnius, siūloma:

---

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. gegužės 21 d. rezoliucija. „Dėl žinių visuomenės ir žinių ekonomikos plėtros Lietuvoje prioritetinių darbų“ // Valstybės žinios, 2001, Nr. 48-1662.

⁶⁶ <http://www.president.lt/files/ziniu.visuomenes.deklaracija.doc>, prisijungimo laikas 2006 08 27.

- sustiprinti visų pajėgų, galinčių išjudinti žinių visuomenės plėtrą, partnerystę;
- šios partnerystės pagrindu inicijuoti konkrečias žinių visuomenės plėtros iniciatyvas, apimančias plačius visuomenės sluoksnius.

Tokios grupės yra verslo, akademinuose sluoksniuose, nevyriausybinėse organizacijose.

Valdžios ir verslo partnerystės pagrindu buvo sukurtas aljansas „Langas į ateitį“, kuriam padėtų akademinės institucijos ir nevyriausybinės organizacijos. Ši iniciatyva apima visus visuomenės sluoksnius ir turėtų pasitarnauti ne socialinės atskirties didėjimui, o jos mažėjimui.

Daugelis valstybių žinių visuomenę pripažįsta kaip siektiną tikslą ar jau egzistuojantį reiškinį. Suvokiant inovacijų svarbą tiek įmonėms, tiek šalies ūkio konkurencingumui ir ekonomikos plėtrai, jau dabar daugelyje Lietuvos strateginių dokumentų pabrėžiama būtinybė skatinti inovacijas ir žinių naudojimą konkurencingiems produktams ir procesams kurti ir teikti į rinką. Žinios, gebėjimas pasinaudoti naujausiais atradimais, kurti naujas žinias ir technologijas – pagrindinė ne tik šiuolaikinio ūkio, bet ir daugelio kitų gyvenimo sričių varomoji jėga. Viena svarbiausių šalies raidos ir modernizavimo sąlygų – inovacijomis, žiniomis pagrįsta ekonomika, gebėjimas kurti ir visose gyvenimo srityse taikyti naujas žinias. Kartu pripažįstama, kad per mažas įmonių aktyvumas investuojant į mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą ir inovacijas gali turėti rimtų pasekmių ilgalaikiai Lietuvos ūkio plėtrai ir ekonomikos augimui⁶⁷.

Išanalizavus Valstybės ilgalaikės raidos strategiją (toliau tekste - Strategija) matosi, kad vienas iš ilgalaikių valstybės raidos prioritetų – žinių visuomenės plėtojimas. Tačiau norėtųsi atkreipti dėmesį į Lietuvos valstybės vizijos charakteristikas šioje strategijoje susijusias su žinių visuomenės įtaka bei esme. 2015 metais Lietuva bus aktyvi Europos Sąjungos ir NATO narė, puoselėjanti euroatlantines vertybes ir pilietinę visuomenę, prisidedanti prie taikos ir stabilumo palaikymo regione ir už jo ribų. Lietuva bus veiksmingai integruotos Europos Sąjungos rinkos dalyvė, sėkmingai pritaikanti pažangiausią mokslo technologiją, besiremianti išplėtota intelektine kooperacija tiek ES viduje, tiek už jos ribų.

Pripažįstama, kad žinių visuomenė yra itin sudėtingas iššūkis Lietuvai ir su juo gali nepavykti susitvarkyti, jei nebus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia. Tačiau norėtųsi dar kartą pabrėžti, kad valstybė gali geriau atlikti savo funkcijas tik išugdžiusi administracinius gebėjimus. Skaidrus ir

---

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 25 d. nutarimas. Nr. 1270 „Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“// Valstybės žinios. 2005, Nr. 139-5019. P. 25.

veiksmingas valdymas – būtina šalies sparčios pažangos sąlyga. Perimant ES institucinę, administravimo ir politinio proceso patirtį (tiesiogiai dalyvaujant institucijų darbe ir ES politikos kūrimo procese), Lietuvos valstybės administraciniai gebėjimai neabejotinai tobulės. Svarbu koncentruotis aktualinant Lietuvos kultūros vertybes, jų sklaida Lietuvos ir užsienio visuomenėse negalima be žinių visuomenės teikiamų informacijos sklaidos galimybių. Sparčiai didėja globalizacijos procesai, todėl neišvengiamai Lietuvos ekonomika integruosis į ES ekonominę, skaitmeninę ir žinių erdvę, ir daugiausia plėtosis prisitaikydama prie tų procesų bei jais naudodamasi.

Strategijos išvadose priimtose 2002 metais teigiama: mes gyvename kintančiame pasaulyje, todėl šią strategiją bus galima taisyti ir papildyti atsižvelgiant į gyvenimo iššūkius. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungos šeimą 2004 metais buvo priimtas Vyriausybės nutarimu Bendras programavimo dokumentas (toliau tekste - BPD), kuriame teigiama, kad politiniu lygiu pripažįstama, jog Lietuvai reikia priimti „informacinės visuomenės“ sampratą, kad būtų galima palengvinti savo perėjimą prie žiniomis paremtos ekonomikos⁶⁸. Autorė daro išvadą, kad Lietuvos valstybės valdžia pati sau kėlė uždavinius, siekius, politinius iššūkius tapti įvairių tarptautinių politinių struktūrų nare integruoti, perimti kitų šalių praktikas, jas diegti savo visuomenėje bei vadovautis Europiniais standartais ir principais. Lietuva ieško savo vietos po Europos vėliava, nors ją jau pora metų turi, ir noriai priima Skandinavijos šalių patirtį, tačiau visuomenės ir valdžios ryšys nėra toks patikimas, leidžiantis kurti socialinės gerovės modelį Lietuvoje. Autorė įsitikinusi, kad teisingumo kūrimas, individų teisių gynimas, taip pat pasitikėjimo valstybinėmis institucijomis stiprinimas tai klodai, per kuriuos veikia ir formuojasi žinių visuomenė.

Kaip matome Lietuvoje veikia statinis modelis, vangiai judinasi dinaminis, nes politinės batalijos užgožia visas teigiamas iniciatyvas. Iš tikrųjų, Lietuva yra dar jauna valstybė, išgyvenanti paauglystės laikotarpį, bet turėdama tarptautinės patirties formuoja tvirtą filosofinį pagrindą. Tačiau aktualiausias šiuolaikinis klausimas iškyla būtent šioje vietoje nagrinėjant žinių visuomenės įtaką tuo būdu, ar turėsime žmogiškųjų išteklių, kurie sugebės panaudoti (taikyti ir vadovautis) žinias Lietuvoje?

Lietuvos tikslas turėtų būti užtikrinti, kad ir mokslo tyrimai, ir švietimas prisidėtų prie šalies tarptautinio konkurencingumo didinimo, todėl vis daugiau dėmesio turėtų būti skiriama technologijų kūrimui ir taikomiesiems tyrimams. Matyt, vertėtų pamąstyti ir

---

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004 – 2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“.P.135.

apie atsakomybės už žinių visuomenės kūrimą konsolidavimą, tolesnį administracinių gebėjimų stiprinimą⁶⁹.

III. Administracinės teisės ir žinių visuomenės sąveika

Paskutiniame XX amžiaus dešimtmetyje įvykę socialiniai pokyčiai turėjo atitinkamą poveikį ir administracinės teisės reguliuojamiems visuomeniniams santykiams. Esminių politinių ir socialinių – ekonominių reformų, susijusių su rinkos santykių plėtra, privatizacijos, vietos savivaldos plėtros bei kiti procesai reikalauja ne tik valstybės paramos ir apsaugos, bet ir valstybinio reguliavimo, todėl administracinės teisės vaidmuo ne tik išlieka, bet ir tampa vis reikšmingesnis. Vykdomoji valdžia, kaip ir bet koks valstybės valdžios pasireiškimas, reikalauja atitinkamo teisinio reguliavimo, kurio paieškos neišvengiamai siejamos su administracine teise. Administracinė teisė reguliuoja visuomeninius santykius įgyvendinant vykdomąją valdžią bei nustato vykdomosios valdžios pasireiškimo ribas išorėje⁷⁰. O būtent šiose ribose veikia žinių visuomenė.

Kalbant apie žinių visuomenę pirmiausiai reikia suprasti žinių svarbą bei pasidalijimą žiniomis bendrai, keičiantis bei formuojantis socialiniam vystimuisi. Žinios visada užėmė svarbią vietą žmogiškuosiuose santykiuose, nes tai dalis socialinės integracijos, ekonominės vertės rodiklis, ir tuo labiau savo realybės valdymą - gyvenimą grindžiamame tomis pačiomis žiniomis. Žvelgiant per teisinę prizmę, galime matyti kaip teisė reguliuoja mūsų gyvenimą (per teisių ir pareigų vienovę), sunormuoja realybę taip, kad įstatymų žinojimas tampa pranašumu, nes teisinėje valstybėje, kuri pagrįsta demokratinėmis vertybėmis, žinios ir jų valdymas tampa vos ne pačiu svarbiausiu ateities klausimu. Administracinė teisė šioje vietoje vaidina svarbų vaidmenį per teisės normas ir teisinį visuomeninių santykių reguliavimo mechanizmą, viešojo administravimo institucijų funkcionavimą, rengiant teisės normų raidos prognozes, kurios yra ir gali būti socialinių pokyčių priežastimi. *Be abejo, šioje vietoje reikia pripažinti, kad politinė valia vaidina gana stiprų vaidmenį, nes be politinių sprendimų, įgyvendinant įstatymų leidėjo valią, kurie yra dalis administracinės teisės šaltinių, būtų sunku formuoti socialiniais*

⁶⁹ Pasaulio bankas savo studijoje apie žinių ekonomikos plėtrą Lietuvoje pasiūlė apsvarstyti galimybę sukurti Lietuvos technologijų agentūrą, kuri kurtų ir įgyvendintų mokslo ir tyrimų plėtros finansavimo instrumentus, suvienytų inovacijas ir verslą remiančių valstybės įstaigų pastangas. Auštrevičius P. Kokių smuiku grieš Lietuvos žinių ekonomika Europos Sąjungos orkestre// VU: Informacijos mokslai. Nr. 30/2004.P.12

⁷⁰ Bakaveckas A. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai. Teisė (01 S) „Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucijų sistema: problemos ir sprendimai“. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.P.20.

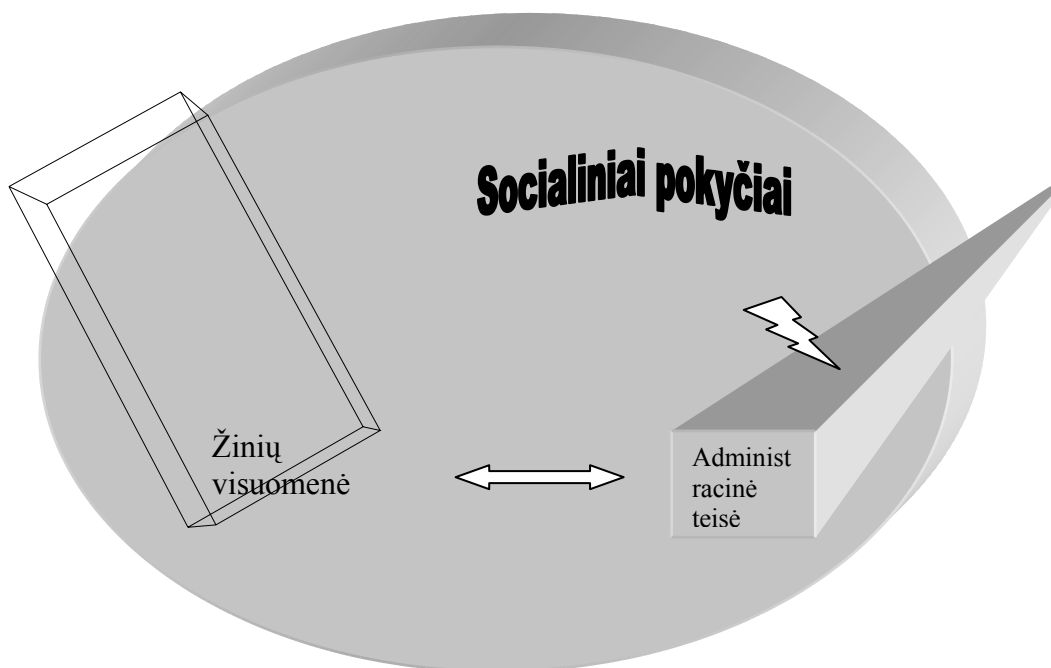
ryšiais saistomą visuomenę. Kitaip tariant administracinė teisė tiria socialines valdymo problemas, o visuomenė - tai juk formalus individų junginys, darinys, turintis panašius interesus, išreikštus Konstitucijoje apibrėžtomis fundamentaliomis kryptimis. Šioje vietoje galima pastebėti administracinės teisės objektyvaciją. Tad jei administracinė teisė kišasi į daugelį žmogaus gyvenimo sričių, ji turi laiku įvertinti socialinius pokyčius. Ji negali užsidaryti savyje, todėl administracinės teisės objektyvacijos suvokimas yra gebėjimas laiku valdyti pokyčius bei savireguliacijos priemonėmis prisitaikyti prie to, kas kinta, ir susitaikyti su tuo, kas neišvengiama keičiant administracinės teisės sistemą. Galime identifikuoti tris aiškius iššūkių elementus iškylančius prieš Europos žinių visuomenės progresą: ekonominius, politinius ir kultūrinius. Kalbant apie ekonominius iššūkius, Europa susiduria tarp pasirinkimo tęsiant politiką žemės ūkio ir pramonės kryptimis ar judant link naujo ekonomikos modelio žinių visuomenėje. Politiniai iššūkiai, pasireiškia platesnėse sferose: naujųjų narių integracijoje; Europos Sąjungos modernizacijoje ir globalizacijoje, reikalaujant naujų daugiašalių valdymo formų. Kultūriniai savitumai pareikalaus sugebėjimų naudotis įgūdžiais ir patirtimi. Todėl kultūriniai išbandymai apims atsakomybės jausmo stiprinimą ir pasitikėjimą, kurie yra esminiai ne tik keičiantis informacija, bet kuriant inovacijas⁷¹.

Kaip jau buvo minėta, administracinė teisė su žinių visuomenė susilieja visuomeniniuose santykiuose (socialiniuose, ekonominiuose, politiniuose, teisiniuose ir pan.) ir atitinkamai veikia viena kitą. Šie du poliai veikia vienas kitą, bet ir sąveikauja vienas su kitu. Visuomenė be teisės negali egzistuoti, kaip ir teisė – be visuomenės (pav 3: Administracinės teisės ir žinių visuomenės sąveikos modelis).

Grįžtamojo ryšio elementai atskleidžiami paskutinėje šio skyriaus dalyje.

---

⁷¹ Knowledge society development paths in Europe. JANUS Workshop report. 21 September 2004.Brussels. P.27.

Administracinės teisės ir žinių visuomenės sąveikos modelis

3.1. Žinių visuomenės įtaka administracinei teisei

Kiekvienas subjektas sąveikauja vienas su kitu, o jų ryšys visada pereina per valdžios institucijų galios mechanizmus, vadinama biurokratija. Tai susiję su atliekamų veiksmų pobūdžiu prieš visuomenę ir prieš valdžią. Be abejo, nepaneigiama, kad valstybę su visuomene, sudarytą iš piliečių, ir valdžią įtakoja socialiniai pokyčiai. Atrodo, kad teisė ir socialiniai pokyčiai tarsi vienas kito laukiantys reiškiniai. Toks požiūris kyla iš to, kad teisė dažnai sunkiai ir pavėluotai prisitaiko prie socialinių pokyčių, nes jie priklauso nuo įvairių dalykų: technologinės pažangos, gamtinės aplinkos, politinės organizacijos ir sąmonės išsivystymo lygio, nuo sąveikos su kitomis visuomenėmis masto ir pobūdžio⁷². Iš to seka, kad teisė formuoja įvairius socialinius institutus, kurie daro tiesioginę įtaką socialinės kaitos greičiui ir pobūdžiui (nacionalinės kompiuterinio raštingumo programos). Rodos, kad atsiduriame užburtame rate: žinių visuomenės poveikis administracinei teisei virsta socialiniais pokyčiais. Norėtūsi

⁷² Ten pat, P.27.

pabrėžti, kad informacija gali virsti žiniomis, t.y. žinojimu, kuriuo galima naudotis veikloje. Todėl modernioje visuomenėje svarbiausia yra žinių kaupimas, sklaidimas ir jų panaudojimas šalies materialinei ir dvasinei gerovei. Išsilavinęs ir išsimokslinęs žmogus gali tapti žinių visuomenės nariu ir dalyvauti informacinės civilizacijos plėtroje.

Visuomenės žinojimas struktūrinamas pagal tai, kas yra reikšminga visiems ir kas yra reikšminga konkrečioms vaidmenims. Todėl čia svarbu užsiminti apie visiems reikšmingo žinojimo dalį - specialistų reikšmingumą. Specialistai - individai, išmanantys savo specialybes, kurie žinias valdo, sklaidžia, panaudoja. Šie žinių darbuotojai - tai komunikacijos ir informacijos specialistai orientuoti į socialinių tinklų plėtrą. Tai ne nauja valdymo teisės - administracinės teisės šiuolaikinė samprata. Juk žinių visuomenė negali egzistuoti be išsilavinusių, savarankiškai žiniomis naudotis gebančių žmonių - faktas. Tie žmonės - tai visuomeninių santykių dalyviai, kurių elgsena yra teisiškai reikšminga viešojo administravimo srityje reguliuojant, apsaugant žmogaus, visuomenės, valstybės socialinius ir teisinius vertybinius objektus nuo neigiamų poveikių. Atlikdami funkcijas jie veikia institucijų vardu, tačiau vis dažniau girdima, kad valstybės tarnautojai – tai žinių darbuotojai, turintys ne tik specialių žinių, bet veikiantys kaip komunikacijos ir informacijos specialistai, teikiantys viešąsias paslaugas⁷³. Kaip įvardina prof.A.Augustinaitis - „žinojimo biurokratas“⁷⁴. Autorė norėtų sutikti su prof. A.Augustinaičiu⁷⁵ tuo aspektu, kad didžiausią poveikį valdymo institucijų kismui daro technologijų invazija. Informacijos ir komunikacijos technologijų skvarba į viešojo valdymo sritį tampa lemiamu ir strateginiu veiksniumi. Kaip socialinio kapitalo plėtotėja, valdymo institucija atstovauja specifiniam žinių ekonomikos tipui. <...> Dauguma iš jų pabrėžia viešojo administravimo procesų konvergenciją su verslu. Dėl to siūloma valdymo institucijas formuoti remiantis verslo įmonių patirtimi, organizavimo ir vadybos principais. Kaip pabrėžia P.F.Drucker atsakomybę prisiimti, tautą organizuoti, spręsti socialines problemas, turi ne kas kitas, o valstybės institucijos. Tačiau, kas spręs naujus socialinius iššūkius? Tai ne tik valstybės ir visuomenės rūpestis, tai galbūt trečiojo socialinio sektoriaus darbas⁷⁶, kurį keletą dešimtmečių atgal buvo nevyriausybinės institucijos, ypačingai bažnyčios Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

---

⁷³ Išsamiau apie tai: Augustinaitis A. Valdymo komunikacija: Žinių visuomenės įtaka viešajam administravimui// VU: Informacijos mokslai, Nr. 27/2003, P.19.

⁷⁴ Augustinaitis A. Valdymo kaitos kryptys žinių visuomenėje// VU: Informacijos mokslai. Nr. 33/2005, P.16.

⁷⁵ Augustinaitis A. Valdymo kaitos kryptys ....//ten pat, P.14.

⁷⁶ P.F. Drucker. The age of social transformations. <http://www.theatlantic.com/politics/ecbig/soctrans.htm>, prisijungimo laikas 2006-03-20. P.20-22.

Globalizacijos pavojų akivaizdoje mažai šaliai nėra nieko racialesnio, kaip integruotis į tokią ekonominę erdvę, kur stabilios aplinkos sąlygos, naudotis didžiuliais finansiniais ir technologiniais ištekliais, perimti modernią institucinę patirtį, todėl vis daugiau šalių orientuosis žinių visuomenės link, ne išimtis Lietuva, kuri galės sparčiau mažinti atsilikimą nuo ES senbuvių⁷⁷.

3.2. Administracinė teisė kaip žinių visuomenės metaregulatorius

Viena svarbiausių teisės funkcijų yra socialinių santykių reguliavimas. Šiuolaikinėje visuomenėje didėja visuomeninių santykių teisinio reguliavimo vaidmuo, kuris dažnai nustelbia kitus socialinius reguliatorius. Tai skatina įvairūs tarpusavyje susipynę globalūs procesai, nes jie yra socialinio pasaulio naujų transformacijų šiuolaikiniai šaltiniai ir veiksniai. Šiame kontekste dar labiau mažės galimybių socialinius procesus valdyti socialiniu neteisiniu reguliavimu. Todėl vis dažniau stiprėja teisės, kaip metaregulatoriaus vaidmuo, kuris savyje integruoja ir kitų socialinių reguliatorių vaidmenį, kitaip tariant socialinis reguliavimas laipsniškai stiprinamas teisiniu reguliavimu. Teisė kaip metaregulatorius – tai teisinio reguliavimo ribų plėtimas socialinio reguliavimo mastu⁷⁸. „Meta“ – gr. žodis, reiškiantis, kurios nors sąvokos išplėtimas, išėjimas už jos įprastų ribų. Todėl teisė kaip metaregulatorius turėtų būti suprantama kaip teisinių reguliavimo⁷⁹ ribų plėtimas kitų socialinių reguliatorių⁸⁰ sąskaita. Reikia įvertinti ir tai, kad teisinis reguliavimas visuomenėje gali vykti ir savaime susiformavusių teisės normų pagrindu.

Socialinių pokyčių stebėjimas rodo⁸¹, kad socialinės teisės būtis prasideda nuo nacionalinės kultūros kaip socialinės vertybės virsmo kaip į vertybinio skirtingumo teises idėjas, kuriomis remiantis aiškiai ir tiksliai išreiškiama tos visuomenės vertybių sistema - teisės doktrina, kuri vėliau objektyvuojasi (daiktinasi) į teisės normas, privalomo elgesio taisykles, o per pastarąsias - į socialinių santykių vertybes. Teisės normos⁸² tai būtinas visuomeninio elgesio etalonas.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 25 d. nutarimas. Nr. 1270 „Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“// Valstybės žinios. 2005, Nr. 139-5019. P.18.

⁷⁸ Šlapkauskas V. „Teisės sociologija“. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 541.

⁷⁹ Teisės reguliavimas- teisinis poveikis žmonių elgesiui daromas teisės normomis. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000.P.153.

⁸⁰ Socialinis reguliavimas paskirsto visuomenėje socialinius vaidmenis, apibrėžia socialinį pavaldumą, hierarchiją, valdžios organizaciją ir jos funkcionavimą. Šlapkauskas V. „Teisės sociologija“. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 541.

⁸¹ Urmonas A. Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje// Jurisprudencija. 2006, Nr. 5(83),P. 42.

⁸² Teisės normos gali būti: įpareigojančios, draudžiančios, leidžiančios.

Viešasis valdymas turėtų formuoti, skatinti ir aktyvinti tokį gyvenimo būdą, kuris atitinka žinių visuomenės realijas ir gali prisitaikyti prie globalizacijos iššūkių atsižvelgiant į konkrečias ar vietos aplinkybes⁸³.

3.3. Ryšio indikatorius nustatymas tarp administracinės teisės ir žinių visuomenės

Kaip jau buvo minėta, kad administracinė teisė ir žinių visuomenė veikia viena kitą, kitaip sakant daro poveikį viena kitai, todėl grįžtamasis ryšys yra būtinas, norint pasiekti tikslą. Ne kartą teigta, kad švietimo ir mokslo, technologijų, inovacijų plėtra, vertybių sistema turi keistis. Socialiniai pokyčiai (pakitimai) skatina spartesnę administracinės teisės raidą, kuri legitimuojasi žinių visuomenėje. Tuo tarpu socialiniai ryšiai ir struktūra besivystančioje žmonių sistemoje atitinkamai reaguoja bei sąveikauja. Kaip to priežastis ir pasekmė vis dažniau mokslininkų tarpe yra minima globalizacija – sudėtingas procesas veikiantis visas pasaulines visuomenines ir kitas sritis. Remiantis B.Melniku⁸⁴ norėtusi pateikti globalizacijos sampratą ir per ją atskleisti, kad globalizacijos procesai yra vieni iš administracinės teisės ir žinių visuomenės ryšio indikatorių. Todėl globalizacija – tai civilizacijos mastu vykstantys ir visas pagrindines žmonių veiklos sritis apimantys bendrų normų, standartų ir socialinės elgsenos stereotipų formavimo, formavimosi ir masinio pasklidimo procesai <...>. Globalizacija išreiškia bendrųjų žmoniškųjų vertybių prioritetų, identiškų vertinimo normų ir kriterijų paplitimą, visuotinį inovatyvumą, <...> bei įvairių šalių visuomenės subrendimą įgyvendinti tarpusavyje suderintus, vis panašėjančius ar netgi ir tuos pačius gyvenimo būdo modelius, standartus, technologines normas <...> įvairiomis kryptimis. Ne kartą buvo pripažinta, kad vienintelis valdžios ir piliečių sanglaudos stiprinimo būdas – komunikacijos sąveikų plėtotė.

Tad institucinė tvarka yra reali tiek, kiek ji realizuojama per atliekamus vaidmenis, be to, vaidmenys atstovauja institucinei tvarkai, kuri apibrėžia jų pobūdį ir suteikia jiems objektyvią prasmę. Norėtusi sutikti su R. Pozneriu, kad teisė yra ne šventas tekstas, o socialinė praktika, vienaip ar kitaip ribojama etinių ir politinių įsitikinimų. Teisinių aiškinimų ir kitokių teisinių teiginių pagrįstumą geriausiai vertinti tikrinant jų išvadas vadinamajame realiame pasaulyje, nors teisėje egzistuoja tendencija žiūrėti

---

⁸³ Augustinaitis A. Valdymo komunikacija: Žinių visuomenės įtaka viešajam administravimui// VU: Informacijos mokslai. Nr. 27/2003, P.15.

⁸⁴ Melnikas B. Transformacijos. Vilnius: Vaga, 2002. P.630-631.

daugiau atgal nei į priekį, t.y. ieškoti esmių nei sutikti su empirine kaita⁸⁵, tad vertinant teisinį dokumentą reikia žiūrėti iš sociologinės pusės, o ne iš teisinės. Remiantis šiuo teiginiu autorė norėtų pabandyti pritaikyti vadinamą „The triple test“⁸⁶, kuriuo dažniausiai remiasi Europos žmogaus teisių teismas (toliau tekste - Teismas), nagrinėdamas bylas susijusias su Žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsniu⁸⁷: teisė į saviraišką - kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Galima daryti išvadą, kad žinios yra tam tikra saviraiška. Bylose susijusiose su saviraiškos laisve, dėstomojoje dalyje Teismas remiasi faktais - ar įsikišimas į atitinkamą situaciją buvo teisėtas, ir ar tai nesąlygojo žmogaus teisių pažeidimo. Autorė suvokia, kad iš pirmo žvilgsnio bandoma padaryti paralelė atrodo visiškai neracionali ir painiojanti skirtingus dalykus - žmogaus teises ir jų pažeidimus bei žinių visuomenę ir administracinę teisę. Tai vienas aspektas, todėl sąmoningai keliamas klausimas: kaip žinių visuomenės problema administracinėje teisėje gali būti atskleista naudojant šį žiniasklaidos teisės, sąryšyje su Konvencijos 10 straipsniu, literatūroje vadinamą „The triple test“? Šio „testo“ metodologinį pagrindą sudaro trys pagrindiniai elementai, kurie turi būti įrodyti, nes kitu atveju, neįrodžius, nors vieno iš jų, traktuotinas žmogaus teisių pažeidimas⁸⁸. Šio pavyzdžio tikslas- neįrodyti, kad žinių visuomenės problema administracinėje teisėje sukelia žmogaus teisių pažeidimus, o patvirtinti ar atmesti iškeltą tyrimo hipotezę: žinių visuomenė yra iššūkis Lietuvai, kai bus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia, socialiniai pokyčiai laiku ir adekvačiai adaptuosios administracinėje teisėje. Per hipotezę manytina bus galima apsibrėžti ir ryšio indikatorius. Todėl būtinumas demokratinėje visuomenėje (necessary in democratic society), teisėtas tikslas (legitimate aim), rėmimasis teise (prescribed by law)- tai klausimai, kuriais bylose grindžiamos išvados ir pripažįstamas pažeidimas. Tad pabandykime išegzaminuoti žinių visuomenės problemą administracinėje teisėje.

- Būtinumas demokratinėje visuomenėje. Žiūrint per demokratiškumo principo esmę- valstybės valdymo institucijų veikla turėtų būti nukreipta į visų visuomenės grupių

---

⁸⁵ Bakaveckas. A. Dziegoraitis A., Dziegoraitienė A. ir kiti. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.P.141.

⁸⁶ Woorhoof D. Chapter 2, Guaranteeing the freedom and independence of the media. Media and democracy. Strasbourg: Council of Europe publ. 1998, P. 51.

⁸⁷ Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencija (1950). Žmogaus teisės. Regioninių dokumentų rinkinys. Vilnius, Mintis.1993.P.35.

⁸⁸ Išsamiau apie tai: Woorhoof D. Chapter 2, Guaranteeing the freedom and independence of the media. Media and democracy. Strasbourg: Council of Europe publ. 1998, P. 35-57.

teisėtų interesų tenkinimą. Todėl teisėtas tikslas ir būtinumas demokratinėje visuomenėje turi būti proporcingai vykdomi.

- Teisėtas tikslas. Teisėtumas, t.y. įstatymo viršenybės pripažinimas, valdymo institucijų įgaliojimų ir kompetencijos laikymasis, sprendimų priėmimas siekiant teisėtų tikslų. Žinių visuomenės problema, ji per greitai sugeria globalizacijos reiškinius, o administracinė teisė paskui šį masinį procesą nebespėja ir negali laiku apsaugoti teisėtų piliečių interesų (nacionalinė apsauga, viešoji ramybė, sveikatos ir moralės apsauga, kita).
- Remiantis įstatymu. Teisė netapatinama su įstatymu, tačiau teisei ir įstatymui lygūs visi, todėl teisės esmė – teisių ir pareigų vienovė. Teisė- įstatymo forma. Svarbus jos tikslumas ir pritaikomumas. Veiksmingas teisės normų aktas bus tada kai, atitiks planuotus jo rezultatus. Žinių visuomenės reikalingumas, jos krypties nurodymas, priemonių nustatymas, siekiant socialinės gerovės ir pažangos, gali būti deklaruojamas ir reguliuojamas įstatymu, tačiau tai įtvirtinant teisės normomis įstatyme, reiškia jų privalomą įgyvendinimą, kituose teisės aktuose - dispozityviai nurodant.

Šiame poskyryje buvo bandyta atskleisti žinių visuomenės problemą administracinėje teisėje remiantis tyrimo hipoteze: kai bus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualiai politinė valia, socialiniai pokyčiai laiku ir adekvačiai adaptuosis administracinėje teisėje. Autorė daro išvadą, kad šis „testas“ atskleidė proporcingumo principo esmę demokratinėje visuomenėje; patvirtino, kad nors valstybės institucijos vadovaujasi teisėtais tikslais, tačiau galutinai negali apsaugoti teisėtų piliečių interesų. Be abejo, tai susiję su legyslatyvine ir ekzekutyvine funkcijomis, nes per maža intelektualiai politinė valia, kuri nėra nukreipta link Strategijos numatytų įgyvendinimo krypties (a) mokslas ir švietimas, b) gyventojų kompetencija, c) valdymas ir savivalda, d) kultūra).

Labai daug turime teisės normomis reguliuojančias visuomenines sritis ir įvairaus pobūdžio (imperatyvaus, dispozityvaus, draudžiančio). Todėl viena iš priežasčių, dėl kurių reikia sisteminti administracinę teisę, yra administracinės teisės normų gausa, taip pat administracinės teisės išraiškos formų arba šaltinių įvairovė. Todėl žinių visuomenės problema - ji yra labai plati, kaip ir administracinė teisė ir pagal „The triple test“ kriterijus išryškėja tai, kad šis reiškinys apimdamas daug įvairių socio-eko-politinių sričių nebetelpa į administracinės teisės reguliuojamas ribas. Galbūt vienas iš šios problemų sprendimų⁸⁹ gali būti toks, kad dviejų sektorių (viešojo ir privataus)

---

⁸⁹ P.F. Drucker. The age of social transformations. <http://www.theatlantic.com/politics/ecbig/soctrans.htm>, prisijungimo laikas 2006-03-20. P.23.

bendradarbiavimo atsakomybė ir veikimo ribos būtų kiek plačiau deleguojamos trečiajam sektoriui - nevyriausybinėms organizacijoms? Tada sistemint administracinės teisės normas daug lengviau jas nustatyti, naudoti, taip pat daug lengviau surasti ir pašalinti tarp administracinės teisės normų esančias spragas, prieštaravimus. Šis sistemimas prisidėtų prie teisės tobulinimo ir teisėtumo stiprinimo⁹⁰ bei bendradarbiavimo su visuomene.

Autorė bandydama įvertinti socialinių pokyčių ir administracinės teisės tarpusavio ryšio problematiką, stengėsi atskleisti žinių visuomenės įtaką vykdomosios valdžios transformacijoje, pateikiant įvairius pavyzdžius. Galiausiai buvo bandyta nustatyti ryšio indikatorių tarp administracinės teisės ir žinių visuomenės. Globalizacija kaip viena iš pagrindinių priežasčių ir įtakos veiksnių, teisės normų gausa administracinėje teisėje bei per mažas dėmesys trečiajam – nevyriausybiniam sektoriui, nes viešasis ir privatus sektoriai koncentruojasi ties žinių visuomenės iššūkiais, bet vangiai įtraukia jau minėtą trečiąjį sektorių. Tokie galėtų būti pastebimi koreliaciniai ryšiai tarp administracinės teisės ir žinių visuomenės.

---

⁹⁰ Bakaveckas. A. Dziegoraitis A., Dziegoraitienė A. ir kiti. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.P.79.

IŠVADOS

- Iškeltaje hipotezėje konstatuojama, kad žinių visuomenė yra iššūkis Lietuvai. Šį teiginį galima atmesti remiantis statiniu modeliu, nes Lietuva įtvirtinusi žinių visuomenės kūrimo prioritetus Ilgalaikėje valstybės strategijoje ir bekurianti institucinį modelį (Žinių ekonomikos forumas, Žinių visuomenės taryba prie Respublikos Prezidento institucijos) jau žengė pirmuosius norminius žingsnius. Todėl belieka laukti bei koncentruoti viešojo administravimo institucijų jėgas link prioritetinių žinių visuomenės įgyvendinimo krypčių, apibrėžtų toje pačioje Strategijoje: a) mokslas ir švietimas, b) gyventojų kompetencija, c) valdymas ir savivalda, d) kultūra.
- Dar nėra pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia dėl to, kad valstybės valdžia per mažai dėmesio skiria piliečiui saugant ir apsaugant jo teises bei interesus žinių visuomenėje. Šis teiginys grindžiamas mažomis investicijomis į žmoniškųjų išteklių plėtrą, valdymo institucijų sprendimo priėmimo proceso tikslingumu bei pagrįstumu, nepakankamu dėmesiu ir naujų idėjų stygiumi švietimo ir mokslo valdymo srityje.
- Administracinę teisę formuojantys politiniai, socialiniai, ekonominiai, socialiniai psichologiniai, teisiniai veiksniai yra glaudžiai susiję su kintančia aplinka, todėl administracinės teisės vystymasis priklausys nuo jos teorijos, norminę bazę ir teisės taikymo praktiką kuriančių subjektų. Vadinasi, reikėtų labiau akcentuoti ir skirti dėmesio valstybės tarnautojų – žinių specialistų – administraciniams gebėjimams tobulinti.
- Išanalizavus Graikijos, Suomijos, Vokietijos žinių visuomenės ir palyginus Lietuvos modelį matytina, kad daugiau dėmesio turėtų būti skiriama technologijų kūrimui ir taikomiesiems tyrimams. Taip pat žmogiškiesiems santykiams, ypač valdžios ir piliečių sanglaudoje svarbu plėtoti komunikacijos sąveiką.
- Žinių visuomenės problema - ji yra labai plati, kaip ir administracinė teisė - apima daug įvairių socio-eko-politinių sričių, ji nebetelpa į administracinės teisės reguliuojamas ribas. Veikdamos vienoje erdvėje šios sistemos yra veikiamos tų pačių procesų, viena struktūra socialinius pokyčius adaptuoja greičiau, o kita sunkiau ir lėčiau. Tai suponuoja, kad administracinės teisės normų gausumas turi būti sisteminamas, nes laikui bėgant taps nekontroliuojamu.
- Globalizacijos veiksnių įtaka paspartino žinių visuomenės kūrimąsi, todėl globalizacijos procesai yra vieni iš administracinės teisės ir žinių visuomenės ryšio indikatorių.

PASIŪLYMAI

1. ES įsipareigojo plėtoti žinių visuomenės koncepciją, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas investicijoms į žmones, ir aktyvios, dinamiškos gerovės valstybės vystymas turi lemiamą įtaką žinių ekonomikai.

Rekomenduojama, kad viešojo valdymo institucijos turi būti atsakingos už žinių visuomenės kūrimo konsolidavimą, tolesnį administracinių gebėjimų stiprinimą. Pasiūlymų sprendimo variantai gali būti:

a) dviejų sektorių (viešojo ir privataus) bendradarbiavimo didesnė atsakomybė, o veikimo ribos būtų kiek plačiau deleguojamos trečiajam sektoriui - nevyriausybinėms organizacijoms. Šioje srityje Žinių visuomenės taryba prie Lietuvos Respublikos Prezidento turėtų imtis aktyvesnės veiklos.

b) šviesti visuomenę ir įtraukti kuo daugiau žmonių į Visą gyvenimą trunkantį mokymąsi norint mažinti imigracijos srautus. Švietimo ir mokslo, Socialinės darbo ir apsaugos, Vidaus reikalų ministerijos turėtų sustiprinti trišalį bendradarbiavimą siekiant ugdyti atsakingą pilietį, paklausų darbo rinkos dalyvį, kuris galėtų veikti saugioje aplinkoje.

2. Norint padidinti pasitikėjimą viešojo administravimo institucijomis, ypatingai siūloma taikyti paprastesnes sprendimų priėmimo procedūras. Adresuojama visoms institucijoms sprendžiančioms klausimus susijusius su žmogaus teisių ir interesų apsauga.

SANTRAUKA

ŽINIŲ VISUOMENĖS PROBLEMA ADMINISTRACINĖJE TEISĖJE

Loreta Pivoriūnaitė

Pagrindinės sąvokos: administracinė teisė, informacija, globalizacija, socialiniai pokyčiai, teisė, transformacijos, visuomenė, žinios, žinių visuomenė.

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama žinių visuomenės problema administracinėje teisėje. Žinių visuomenė nėra naujas reiškinys kaip ir administracinė teisė. Ilgą laiką besiformuojančios sistemos susidūrė veikiant globalizacijos procesams. Būdamos visiškai skirtingos struktūros jos viena kitą veikia bei sąveikauja darydamos įtaką kasdieniniam gyvenimui. Ši mokslinė – praktinė problema: žinių visuomenės problema administracinėje teisėje turi būti nagrinėjama pasitelkus kitų socialinių mokslų pagalba, remiantis filosofijos, sociologijos, vadybos, teisės teorijos žiniomis. Pirmiausiai ši problema įdomi tuo, kad sąveika tarp šių polių yra veikiamą socialinių pokyčių, antra, administracinė teisė žinių visuomenės atžvilgiu veikia kaip metaregulatorius ypatingai mokslo ir švietimo srityje, trečia, pasigendama konkrečių darbų sprendžiant administracinės teisės sisteminimą, ketvirta, tyrime pateikiami pavyzdžiai bei bandoma įvardinti galimus administracinės teisės sisteminimo, efektyvaus bei veiksmingo valstybinio valdymo sprendimo būdus.

Baigiamojo darbo *tyrimo objektas* - administracinės teisės kaip metaregulatoriaus vaidmuo žinių visuomenėje. Nagrinėjama problema yra tiek mokslinė, tiek praktinė, todėl ir *tikslas* išsiskaido į du tikslus, kuris parodo problemos tyrimo tikslingumą. Mokslinė vertė bus bevertė, jei jos panaudojimas nebus pritaikytas praktikoje ar bent jau patvirtinantis hipotezę. Todėl mokslinio tyrimo tikslas – atskleisti žinių visuomenės įtaką vykdomosios valdžios transformacijoje, įvertinti socialinių pokyčių ir administracinės teisės tarpusavio ryšio problematiką. Tuo tarpu praktinis tyrimo tikslas- išanalizuoti kitų šalių žinių visuomenes, remiantis jų pavyzdžiais atskleisti ypatumus, lyginimo metodu nustatyti Lietuvos padėtį bei įvertinti valstybės kaip valdymo subjekto veikimo galimybes žinių visuomenės atžvilgiu, pateikti galimus pasiūlymus. Tam, kad šie tikslai būtų kryptingi autorė išsikėlė *tyrimo uždavinius*: a) išanalizuoti ir pateikti pagrindines žinių visuomenės sampratas ir koncepcijas; b) pateikti užsienio šalių patirtį formuojant žinių visuomenę; c) įvertinti ir apibendrinti socialinę - teisinę vertybinę orientaciją *žmogus- visuomenė- valstybė* pasitelkiant švietimo ir mokslo, žiniasklaidos, viešojo

administravimo institucijų veiklos modeliais; d) pasiūlyti galimas sprendimo kryptis remiantis užsienio patirtimi.

Pirmojoje dalyje analizuojamos žinių visuomenės koncepcijos – sociologiniu, vadybiniu, teisiniu aspektais bei objektyvieji žinių visuomenės kūrimo poreikiai Lietuvoje. Antrojoje dalyje (žinių visuomenės statiniai – dinaminiai modeliai) autorei aktualu pažvelgti į administracinės teisės reguliuojamų sričių daromą įtaką per žinių visuomenės keliamus iššūkius švietimui ir mokslui, žiniasklaidai, viešojo administravimo institucijų veiklai. Ši analizė atskleidžia administracinės teisės objetyvaciją bei internalizaciją. Neabejotinai yra svarbi užsienio šalių žinių visuomenių patirtis (Graikijos, Suomijos, Vokietijos) bei lyginamuoju aspektu pristatomas Lietuvos modelis remiantis įvairiais norminiais dokumentais. Paskutinėje - trečiojoje dalyje tyrimas yra nukreiptas į administracinės teisės ir žinių visuomenės sąveiką, remiantis grįžtamojo modeliu pavyzdžiu: pradžioje nagrinėjama žinių visuomenės įtaka administracinei teisei, o paskui pereinama prie administracinės teisės kaip žinių visuomenės metaregulatoriaus vaidmens. Visame tyrime administracinė teisė veikia bei atlieka metaregulatoriaus vaidmenį, todėl pagrindinis paskutinės dalies akcentas yra toks, kad trečiajame poskyryje apibendrinamas visas tyrimo tikslas, nustatant ryšio indikatorius tarp administracinės teisės ir žinių visuomenės, pasitelkiant gana savitą nagrinėjimo modelį.

Išvadose autorė patvirtina hipotezę, kad žinių visuomenė yra iššūkis Lietuvai. Kai bus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia, socialiniai pokyčiai laiku ir adekvačiai adaptuosis administracinėje teisėje. Todėl sąlyginai patvirtinama, kad prioritetinės žinių visuomenės įgyvendinimo kryptys yra: a) mokslas ir švietimas, b) gyventojų kompetencija, c) valdymas ir savivalda, d) kultūra. Nesutelkus reikiamų pastangų į šias sritis žinių visuomenės iššūkiai gali tapti laiku nesuvaldomi.

SUMMARY

KNOWLEDGE SOCIETY PROBLEM IN THE ADMINISTRATIVE LAW

Loreta Pivoriūnaitė

Keywords: administrative law, globalization, information, knowledge, knowledge society, law, society, social changes, transformations.

The author of the master thesis analyses the problem of knowledge society in the administrative law. Knowledge society is not a new phenomenon same as administrative law. In the influence of the global process these two systems impact each other on the time basis. Being totally different structures they interact, influence and convergence with each other on a daily background. This scientific – practical problem should be analyzed through other social sciences point of view of philosophy, sociology, management, law theory. First of all, this problem is interesting from the point of the interaction among these two sides is influenced by the social changes, secondly, the knowledge society from the aspect of administrative law interacts as met- regulator (esp. education and science), thirdly, there is a lack of the concrete outcomes in regards of the consolidation of the administrative law, last but not least, this research presents samples and tries to find possible ways on the consolidation of the administrative law and efficient decision taking process at the public sector.

The object of the thesis – administrative law as a met-regulator and its role in the knowledge society. Analysis of the problem expand to the two aims, one as scientific research – to show the influence of the knowledge society on administrative law transformation; estimate a correlation among administrative law and social changes, determinate the problems. Meanwhile the practical aim of the research – hereunder of the examples analyze practices of the another countries, based on the comparative method, determine the situation in Lithuania and evaluate the working possibilities of a state as a executive body in respect of a knowledge society, try to find a possible solutions or proposals. Thereto having these aims purposeful the author raises up the goals of a research: a) analyze and present the concepts of the knowledge society; b) give a point about knowledge societies in the other countries; c) evaluate and generalize a social – legal orientation: person-society-state through education, media and administrative authorities; d) represent a possible ways and solutions.

The first part of the thesis is dedicated for the determinations of the knowledge society conception from the sociological, managerial, legal point of view; also the

objective needs of the development a knowledge society in Lithuania are presented too. The second part acts with the influence of the knowledge society challenges to the grounds of administrative law especially in education and science, media and the activities of administrative authorities. This analysis operates with the administrative law objectivation and internalization. Certainly the experience of the other countries knowledge societies (Greece, Germany, and Finland) is important too in the sense of the comparative perspective of Lithuania where the situation is shown on the base of the normative documents. The third part researches the correlation between administrative law and knowledge society as a feedback: firstly knowledge society examines its influence to the administrative law, and then the role of administrative law is presented as a met-regulator in the knowledge society.

Bringing to a conclusion author states the hypothesis that the knowledge society in the challenge to Lithuania. When the consensus between the society sets and a strong intellectual willpower would be achieved, the social changes in due time and adequately will adapt in the knowledge society. Conditionally is stating that the priority directions of the development of knowledge society should be fulfilled in the following sectors: a) education and science; b) competence of the citizens; c) administration and self-government, d) culture.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

A. Tarptautiniai dokumentai

1. Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencija (1950). Žmogaus teisės. Regioninių dokumentų rinkinys. Vilnius, Mintis.1993.

B. Lietuvos Respublikos teisės aktai

Konstitucija

2. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Vilnius: Saulužė, 2000.

Įstatymai

3. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas, Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.

Lietuvos Respublikos Seimo nutrimai

4. Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX- 1187, Dėl Ilgalaikės valstybės raidos strategijos// Valstybės žinios. 2002, Nr. 113-5029 .
5. Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. gegužės 21 d. rezoliucija. „Dėl žinių visuomenės ir žinių ekonomikos plėtros Lietuvoje prioritetinių darbų“// Valstybės žinios, 2001, Nr. 48-1662.

Kiti teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 „Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos// Valstybės žinios. 2005, Nr. 139-5019.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004 – 2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“.
8. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2010m. ilgalaikė strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853.

9. Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategija. Valstybės žinios, 2004, Nr. 61 – 2399.

C. Kita literatūra

10. Administracinė justicija Lietuvoje. Vertinimas/parengė Daniel A.Bilak. Vilnius: Jungtinių Tautų vystymo programa, 2003.
11. Ambrosi A., Peugeot V., Pimienta D.: World matters: multicultural perspectives on information societies. C&F editions, 2005.
12. Bakaveckas. A. Dziegoraitis A., Dziegoraitienė A. ir kiti. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
13. Birmontienė T., Jarašiūnas E., Maksimaitis M. Lietuvos konstitucinė teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 2002.
14. Cotterrell R. Teisės sociologija. Įvadas. – Kaunas: Dangerta, 1997.
15. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. IV leidimas. (red. S.Keinys).Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
16. Drucker P.F. Knowledge work and knowledge society. The social transformations of this mentury// Lecture at Harvard university's John F.Kennedy school of Government. 1999.
17. Drucker P. F. The age of social transformations.
<http://www.theatlantic.com/politics/ecbig/soctrans.htm>, prisijungimo laikas 2006-03-20
18. Krikštopaitis J.A., Morkūnienė J. (ats.red.). Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
19. Leonavičius J. Sociologijos žodynas. Vilnius. Academia, 1993.
20. Loughlin M. The idea of public law. Oxford university press,2003.
21. Melnikas B. Transformacijos. Vilnius: Vaga, 2002.
22. Morkūnienė J. Globalizacija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
23. Musial K.(ed.). Approaching knowledge society in the Baltic sea region. BalSeaNet, 2002.
24. Puškorius S. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
25. Stehr N. Knowledge societies. London: Sage publications, 1994.
26. Stehr N., Grundmann R. Knowledge critical concepts. Volume IV. Politics and knowledge. Routledge. NY, 2005.

27. Stehr N. The fragility of modern societies: knowledge and risks in the information age. London: Sage, 2001.
28. Šedbaras S. Bendrojo administracinio proceso teisinis reglamentavimas Lietuvos Respublikoje: problemos ir sprendimai. Vilnius: Justitia, 2006.
29. Šlapkauskas V. „Teisės sociologija“. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004.
30. Tidikis R. Socialinių tyrimų mokslų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
31. Tomasi L.(ed.) New horizons in sociological theory and practice. The frontiers of sociology at the beginning of the 21st century. Ashgate, 2001.
32. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000.
33. Valančius V. Viešasis administravimas ir privatūs asmenys. Vilnius: Justitia. 2004.
34. Woorhoof D. Chapter 2, Guaranteeing the freedom and independence of the media. Media and democracy. Strasbourg: Council of Europe publ., 1998.

Periodinė literatūra

35. Adhikari K., Sales A. Introduction: New directions in the study of knowledge, economy and society//Current sociology, July 2001, Vol.49(4).
36. Alestalo H.M. Is knowlegde-based society a relevent strategy for civil society?//Current sociology, July 2001,vol 49(4).
37. Augustinaitis A. Valdymo kaitos kryptys žinių visuomenėje// VU: Informacijos mokslai. Nr. 33/2005.
38. Augustinaitis A. Žinių visuomenės raštingumas// VU: Informacijos mokslai. Nr. 31/2004.
39. Augustinaitis A. Valdymo komunikacija: Žinių visuomenės įtaka viešajam administravimui//VU: Informacijos mokslai. Nr. 27/2003.
40. Auštrevičius P. Kokių smuiku grieš Lietuvos žinių ekonomika Europos Sąjungos orkestre// VU: Informacijos mokslai. Nr. 30/2004.
41. Bohme G. The structures and prospects of knowledge society// Social science information. 1997, Nr.36 (3).
42. Chichilnisky G. The knowledge revolution// The Journal ofInternational Trade & Economic Development 7: Routledge 1998.

43. Fuller S. A critical perspective on knowledge society// Current Sociology. July 2001, Vol. 49(4).
44. Ennals R. Europe as a Knowledge Society: Integrating universities, corporations, and government// Systematic practice and action research, Vol 17, No.4, June 2004.
45. Nakrošis V. administraciniai gebėjimai valdyti Europos reiklaus: Vidurio ir Rytų Europos šalių patirtis//Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos. Vilnius, 1998.
46. Polster C. How the law works: Exploring the implications of emerging intellectual property regimes for knowledge, economy and society//Current sociology. July 2001. Vol. 49(4).
47. Shade R.L. Ethical, legal, and policy conundrums of privacy in our knowledge-based society//Ethics and Information Technology 1: Kluwer Academic Publishers. 2000.
48. Urmonas A. Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje// Jurisprudencija. 2006, Nr. 5(83).
49. Vilkas E. Žinių visuomenė - burbulas ar ne burbulas// Veidas. 2002, Nr. 30.

Speciali literatūra

50. Bakaveckas A. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai. Teisė (01 S) „Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucijų sistema: problemos ir sprendimai“. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
51. Miles J., Keenan M., Kaivo-Ori J. Handbook of knowledge society foresight. European foundation. October 2002.
52. Knowledge society development paths in Europe. JANUS Workshop report. 21 September 2004. Brussels.
53. Poper R. Euforia. Visions for EU15 by 2015.PREST.Manchester.2003.
54. Public sector in the knowledge society. ECOSOC. Committee of experts on public administration. 2004. E/C.16/2004/4.
55. Towards knowledge society. France: UNESCO World report, 2005.

D. Interneto šaltiniai

56. http://www.vecam.org/article.php3?id_article=682&nemo=edm, prisijungimo laikas 2006-09-11
57. www.mokslas.lt/content/misc/renginiai/2kubilius.pps
58. http://www.eurocities.org/uploads/load.php?file=know_charter_eRights_final-SMu.pdf
59. Drucker P. The next society: The economist. 2001 11 01
60. http://www.economist.com/surveys/displaystory.cfm?story_id=770819, prisijungimo laikas 2006 08 18
61. <http://www.adamkus.lt/one.phtml?id=3667>, prisijungimo laikas 2006-08-12
62. <http://cordis.europa.eu/fp6/citizens.htm>, prisijungimo laikas 2006- 08- 20
63. Byrkejerflot H. What kind of knowledge society? The prospects for democratic governance of knowledge. los.rokkan.uib.no/losforsk/PDF/2001/Notat/N0110.pdf. prisijungimo laikas: 2006 08 20
64. http://en.wikipedia.org/wiki/Knowledge_society#What_is_a_.27Knowledge_Society.27.3F, prisijungimo laikas 2006- 02-07
65. http://politika.osf.lt/kiti/scenarijai/santraukos/Vysniauskaites_santrauka.htm prisijungimo laikas 2006 11 20